

Att vara Treenighetens tempel

Reträttföredrag Berget, Rättvik 16-19 juni 2014

Biskop Anders Arborelius ocd

(Föredragen är nedskrivna efter bandinspelning)

Föredrag I

Vi börjar vår reträtt med några rader ur Elisabeth av Treenighetens bön till Treenigheten, en bön som kommer att följa oss under de här föredragen.

O min Gud, Treenighet, jag tillber dig! Hjälp mig att glömma bort mig själv helt och hållet, så att jag kan slå mig till ro i dig, stilla och i frid, som om min själ redan befann sig i evigheten. Låt ingenting rubba min frid, ingenting avlägsna mig från dig, o du min Oföränderlige, utan låt varje ögonblick föra mig allt längre och djupare in i ditt mysterium. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Vi kan aldrig till fullo förstå Guds treeniga mysterium. Därför är det så viktigt att hitta vårt sätt att förhålla oss till Gud som Treenighet. Elisabeth anger redan tonen att ta emot honom rätt. Det sker i tillbedjan, frid och öppenhet för den Gud som är större än allt annat. En präst hos oss från New York berättade att hans mor alltid, när den Heliga Trefaldighets fest närmade sig, brukade säga att nu vill prästerna föröka förklara det som inte går att förklara. Vi kan aldrig helt och fullt förklara med vårt mänskliga förstånd att Gud är både en och tre. Samtidigt är det centrum i vår tro. Vi måste kunna utforska Treenigheten så mycket det går, men det är viktigt att komma ihåg att i sista hand är det bara genom att falla ned i tillbedjan och stillhet inför den treenige Guden som vi kan ta emot honom på djupet. Det skall vi nu försöka göra tillsammans.

Vi skall ta hjälp av karmelitsystemen Elisabeth av Treenigheten (1880-1906), som skall hjälpa oss att gå in i den atmosfär av tillbedjan och öppenhet för Gud vi är menade att alltid leva i. I evigheten skall vi se Gud sådan han är och då får vi förstå mer. Ändå måste vi komma ihåg att också där kommer Gud alltid att övergå oss totalt. Mer och mer kan vi ändå tränga in i detta mysterium. Det paradoxala är att när vi verkligen öppnar oss för Gud och tar emot honom, leds vi, som hon säger, ”allt längre och djupare in i ditt mysterium”. Det är en process som pågår under hela vår existens. Gud förblir densamme, men vi förändras. Vi kan växa, förvandlas, bli mer och mer öppna för Gud och låta oss genomsyras av hans mysterium. Det är viktigt att vi mer och mer öppnar oss för Treenighetens mysterium.

Inför Heliga Trefaldighets dag skriver Elisabeth i ett av sina brev till sin syster: ”Festen till de Tre är verkligen min egen fest; det finns ingen annan fest som betyder så mycket för mig som den. Det är en tystnads och en tillbedjans fest. Jag har aldrig någonsin förut så väl förstått mysteriet och hela kallelsen som ligger i mitt namn. Jag gav dig åt de Tre. Ja, i Treenighetens stora mysterium stämmer jag möte med dig för att den skall bli vår medelpunkt, vårt sanna hem. Här lämnar jag dig med denna tanke av fader Vallée som du kan följa när du ber: ’Må den Helige Ande föra dig till Ordet, må Ordet leda dig till Fadern, och må du förtäras i enheten mellan Kristus och helgonen.’”

Det är en tystnadens och tillbedjans fest. En atmosfär av tillbedjan och tystnad omger Treenighetens mysterium. Att upptäcka den atmosfären i vårt liv är livsviktigt för vår tro. Även under vår aktivitet, våra sysselsättningar, problem och utmaningar kan vi bli kvar i en fridens, tillbedjans och tystnadens atmosfär, inte för att fly verkligheten utan för att där möta den Gud som är treenig och som ständigt handlar i verkligheten. Risken är att vi gör en alltför stor skillnad mellan den fromma delen av vårt liv och den vanliga. Då kan inte tron göra den vanliga verkligheten så fruktbar. Denna schizofreni är det mycket viktigt att försöka bli av med och bota. Den atmosfär som Elisabeth av Treenigheten vill hjälpa oss att växa in i kan bli till hjälp. Vi får djupt inom oss bevara tystnaden och tillbedjan inför den Gud som är oss närmare än vi är oss själva.

Vi måste alltid gå tillbaka till vårt dop, när vi talar om Treenigheten. Det hoppfulla är att där är alla kristna ett. I dopfunten tar vi emot nåden, när vi blir döpta i den treenige Gudens namn. Vi blir delaktiga av gemenskapen med Jesus Kristus och lemmar i hans kropp. Vi blir då ett heligt tempel åt den treenige Guden. Vi får sedan liksom bli kvar i dopfunten. Vi måste bevara något av det levande vatten vi är döpta i, så att vårt liv blir fruktbart och vi kan bli kvar i denna heliga atmosfär. Vårt liv kommer alltid att innebära att vi dras utåt och bort därifrån. Så småningom kan vi upptäcka att det som vi först ser som störningsmoment, som hotar att få oss att lämna denna heliga atmosfär, likaväl kan ses som väckarklockor som påminner oss om att vi behöver denna atmosfär.

Mycket beror på att vi har en attityd som innebär att Gud leder oss genom vårt liv. Vi talar om Guds försyn, som inte bara är ett fromt ord utan innebär att vårt liv har en mening, en plan. Gud har förberett livet för oss, och han är beredd att vara med oss vad som än händer på vägen. Vårt liv är frälsningshistoria skulle vi kunna säga, för att använda en biblisk term. Frälsningshistorian är inte bara något som Bibeln skildrar, utan den fortsätter i hela Kyrkans, det heliga folkets, pilgrimsvandring genom historien, men också genom den enskilda människans historia. Det betyder att Gud står till vårt förfogande eller rättare sagt att vi står till förfogande för hans plan med oss. Då kan ingenting egentligen rubba oss från denna frid. Det betyder inte att våra känslor inte kan komma i svallning. Men att inte bli slav under sina sinnesintryck och känsloutbrott, vare sig det är åt ena eller andra hållet, är mycket viktigt.

Därför är det så hoppfullt med Elisabeth av Treenigheten. När man läser hennes skrifter, tror man först att hon är en mild, fridfull varelse som aldrig har blivit arg en enda gång. Men i hennes barndom säger modern: "Det är en riktig liten djävul". Ibland säger mödrar sådant, fast de menar väl. Det finns även en bild av Elisabeth som liten flicka när hon står och håller sin docka Jeanette i handen. Aldrig har man sett ett mer ursinnigt barn. Elisabeth var en i högsta grad kolerisk person. "Blodet sjöd i mina ådror", skrev hon, när hon redan är i klostret. Där får man tåla en del anmärkningar och en del kritik, men det kostar på.

Det är hoppfullt för oss att höra om Elisabeth för vi kan lätt tro att vårt temperament ställer till problem för oss. Är vi mer livliga och koleriska, tror vi gärna att det är svårare att nå fram till friden. Men ibland är det kanske lättare, för då är man medveten om att det handlar om olika plan. Är man lite svenskt lugn och glad, kan man tro att man har friden av sig själv. Det viktiga är att upptäcka det nådens liv i oss som gör att vi kan hantera vårt eget temperament, våra egna känslor, men också omvärldens reaktioner, och att vi kan bli kvar i en atmosfär av tillbedjan, tystnad, frid, inte för att dra oss undan i en liten sfär utanför verkligheten utan för att kunna hantera verklighetens alla utmaningar med Guds sätt att handla, tänka och se.

Elisabeth kan hjälpa oss att hitta den tillbedjans atmosfär, som hon ibland kallar Betanias atmosfär. Hon tänker då i första hand på hemmet i Betania, där Maria, Marta och Lasarus bodde, ett vanligt hem, där man tog emot Jesus. Ibland var det Marta som styrde och ställde. Ibland var det Maria som föll ned i tillbedjan och en gång var det Lasarus som dog. Det hände mycket i det här hemmet. Elisabeth ser där en bild av vår verklighet. Just där vi är tar vi emot Gud, vare sig vi lagar mat i köket, faller ner i tillbedjan eller råkar dö. Allt hör in i bilden. Det är väsentligt för oss att upptäcka att vi, oavsett vilka vi är, hur vi fungerar, hur vår omgivning och verklighet än ter sig, har möjlighet att upptäcka den kontemplativa atmosfären och grundtonen i vårt liv. Det kan bli en grundton, en slags bakgrundsmusik. I vår tid har man ofta en slags bakgrundsmusik, t.o.m. i hissarna i varuhuset.

På samma sätt kan Elisabeth hjälpa oss att upptäcka lovsången till Guds härlighet och Treenighet och att vi är kvar i det vi fick ta emot i vårt dop. Dopspiritualiteten är avgörande för vårt personliga livs utveckling, men också för ekumeniken mellan kyrkorna. Man upptäcker mer och mer de skatter som vi har gemensamt i dopet. Då kan också de andra svårigheterna bli lättare att ta itu med liksom svårigheterna i vårt eget liv. Är vi medvetna om att vi är kvar i den värdighet, den nåd, den kallelse, som vi en gång har fått i dopet och att egentligen ingenting kan beröva oss detta, får vårt liv en helt annan grundmening och grundmelodi. Elisabeth förknippar denna tanke med predestinationstanken. Sedan Calvins (1509-1564) tid har predestinationen fått lite dåligt rykte. Men egentligen är det en underbar del av det glada budskapet, att Gud har förberett allt på ett underbart sätt för att vi genom vårt liv här på jorden skall nå fram till den eviga härligheten. Guds längtan är att vi redan här på jorden skall börja få en försmak av vår eviga existens och att vi därför skall få nåd, kraft och glädje att gå vidare i ständig lovsång och tillbedjan av honom. Vi tar ut evighetens tillbedjan i förskott. Det gör vi varje gång vi firar gudstjänst och vi kan fortsätta att göra det även under arbetet, under mödan. Predestinationen är det mest hoppfulla av allt. Gud har berett en evig boning åt oss och han vill göra allt för att underlätta vår pilgrimsfärd till det eviga målet. Vi skulle kunna säga att Elisabeth av Treenigheten är det katolska svaret på Calvins utmaning.

Man har ibland sagt att Thérèse av Jesusbarnet (1873-1897) är det katolska svaret på Luthers (1483-1546) utmaning: allt är nåd. Det viktiga med detta mysterium är enligt Thérèse av Jesusbarnet att tro, att Gud genom att ge oss del av sin verklighet i dopet möjliggjort och förberett allt till det bästa. Thérèse säger att Gud har tagit bort stenarna på hennes väg. Vägen genom livet är inte lätt. Det finns stenar på vägen som vi snubblar över. Vi faller och vi syndar. Men Thérèse säger att hon märker att Gud har sprungit före och plockat bort stenarna, för att uttrycka det mänskligt. Gud hjälper oss att hantera de svårigheter, frestelser, tvivel och anfäktelser som vi möter. För vissa människor kan det vara lite tydligare och för andra lite otydligare, men det vi kallar Guds försyn, Guds omsorg, innebär att han hjälper oss att gå denna väg. Då måste vi också öppna våra ögon.

Här ger Elisabeth oss ett råd: Öppna din själs öga i trons ljus. Vi har ett inre öga, en inre syn, som vi har fått genom tron, så att vi kan rikta strålkastaren mot de utmaningar, problem, möten som vi möter på livets stig och se på dem i trons ljus. Tron är enligt de gamla skolastikerna att få dela Guds sätt att se. Tron är inte i första hand min egen, vad jag tycker och tänker, utan jag får del av hur Gud ser på sig själv och på allt annat. Annars skulle vi aldrig kunna veta att Gud är treenig. Det skulle vi inte kunna räkna ut. Det har inte med matematik att göra. Men genom trons gåva får vi dela Guds synsätt. Kan vi öppna själens inre öga och se med tro på det som händer i livet, kan vi också hantera det utifrån Guds sätt att se

på det. Men ofta är vi för kvicka i vändningarna. Det är därför Jesus talar om de två kinderna. Om någon slår oss på den ena kinden, är den första reaktionen att slå tillbaka. Men Jesus säger att du har en kind till, vände den dit. Det är därför vi har fått två kinder. Vi får tro att det finns en mening i det vi är och det gäller att använda själens öga i trons ljus. Det låter enkelt, men det är något vi ofta kämpar med. Vår första reaktion är ofta en känsloreaktion eller en reaktion som utgår från oss själva. Det är därför Elisabeth i sin bön börjar: "Hjälp mig att glömma bort mig själv helt och hållet".

Självförglömmelse är ett lite jobbigt uttryck, speciellt i vår tid när man så starkt betonar självförverkligandet. Men självförglömmelsen banar väg till ett djupare självförverkligande, inte av yt-jaget utan av det djupaste jaget som vill det Gud vill. Vi behöver upptäcka att vi har olika nivåer inom oss, och att vi ofta styrs av yt-jagets reaktioner. Om vi kan ta en djup andhämtning och öppna själens öga i trons ljus, är det större chans att vi kan hantera livets olika möten och utmaningar i Guds ljus. Då hinner vi vända andra kinden till och svälja den dräpande replik som vi önskade att vi sagt till den obehagliga människa som trängde sig före i snabbköpsköen. Ibland vill vi inte det utan släpper fram jagets önsknings. Här finns dagligen och stundligen en kamp, som är lite olika för olika människor. Vissa är lite trögare av sig och kommer dagen därpå vad de skulle ha sagt. Andra reagerar inte alls. Vi måste lita på att Gud har anförtrott oss vår väg genom livet och att han är beredd att hela tiden ge oss den hjälp, uppmuntran och kärlek vi behöver för att gå vidare.

Samtidigt får vi inte glömma att vi är en del av ett heligt pilgrimsfolk och också får hjälp av varandra. Det är något som är lite svårt för människor i vår individualistiska tid att ta till sig rent existentiellt. Aldrig har man talat så mycket om gemenskap som i vår tid. Samtidigt har det aldrig funnits så många ensamhushåll som nu. Det är en lite paradoxal värld vi lever i. Man längtar efter gemenskap samtidigt som man har svårt att verkligen gå in i en gemenskap och anförtro sig till andras påverkan. Som kristna tillhör vi alltid ett heligt folk, men ofta ser vi bara andras fel. Det är ett ekumeniskt fenomen att man överallt tycker om att förtala varandra och diskutera varandras fel och brister. Vår benägenhet att vilja se andras fel skall leda oss fram att se vårt eget behov av helgelse och omvändelse. Vi måste börja med oss själva. Men det är viktigt att våga lita på att vi har följeslagare, medhjälpare som hjälper oss på vägen. Då vi kan hålla fram en sådan som Elisabeth av Treenigheten.

De heliga är inte bara döda statyer utan de lever hos Gud. De hjälper oss genom sin förbön. De hjälper oss genom det de har lämnat efter sig för att inte alla skall behöva börja om från början. Vi behöver inte upptäcka hjulet, för det är redan upptäckt. Vi behöver inte upptäcka hur vi är menade att leva som kristna, utan vi får hjälp också av vanliga smålänningar och andra som är med på pilgrimståget. Det är inte bara de heliga vi får hjälp av. Ja, vi måste nämna att Elisabeth inte är heligförklarad än. Hon blev saligförklarad 1984. Det har dröjt länge med helgonförklaringen. Men av Guds försyn råkade jag möta ärkebiskopen av Dijon i Minsk för några veckor sedan. Han sade att nu räknar man med att det kan bli en helgonförklaring om något år. Elisabeth är i alla fall salig, så hon har nått en bit på vägen. Även vanliga människor, som har alla de fel som vi har, kan hjälpa oss. Det är viktigt att inte avskrika någon människa, ty Gud kan tala genom oväntade munnar. Så kan också människor som vi sätter högt säga vansinniga dumheter. Därför vi inte får kanonisera någon för fort. Det ligger något berättigat i att människan är *iustus et peccator*. Det finns alltså grader.

Gud vill att vi skall växa, utveckla oss och blomma upp. Det vi har fått i dopet ger oss möjlighet att växa, men vi måste låta det ske. Här kan det ibland haka upp sig och här behöver vi hjälp av varandra, både av dem som har nått fram och redan nu deltar i den eviga lovsången och av dem som lever här nere på jorden och kanske har många falska toner i sin lovsång. Vi tillhör ett heligt folk. Vi tillhör en kyrka, en gemenskap. Det är inte enbart behagligt, för vi sårar varandra. Vi ser hur djupt vi människor kan såra varandra som kristna, vilket aldrig upphör att förvåna. I vår tid blir man lätt kränkt av allt möjligt.

Det gäller också oss kristna, speciellt om det är en präst eller ännu mer om det är en nunna som säger någonting kritiskt man inte väntat sig. Att kunna ha överseende är väldigt viktigt. Gud skickar kanske i ett visst ögonblick fram prästen eller nunnan för att orden skall göra ännu större verkan. Man måste ha beredskap och tro att det man hör och ser, även om det kan vara orättvist, ändå har en mening och att det finns ett sanningskorn. Vi behöver inte svälja allt, men i allt det som sker finns det någon form av budskap och mening. Även om det är orättvist, överdrivet och jag tycker att det inte alls passar in, så kan det hjälpa mig att gå vidare. Det är lätt att fastna i den sårade oskuldens bubbla. Jag som är god, har betalt kyrkoavgift, har diskat och kokt kyrkkaffe, skall jag drabbas av orättvisa? Människorna kommer och ställer till det för mig. Det är mycket lätt att ta fram det här registret. Skall jag förtjäna detta? Istället kan jag säga: nej, det var inte helt riktigt, men ändå kan det bli mig till hjälp att gå vidare. En annan gång gjorde jag kanske något som ingen såg. Det är viktigt att bevara ödmjukheten också inför varandra.

Vi får lita på att Gud leder oss genom detta livet, handlar med oss, lever i oss och att det levande vatten, som vi har bevarat från dopkällan, är vatten som ständigt ropar, som Ignatius av Antiochia (30-107 e.Kr.) säger: ”Kom till Fadern”. Det är viktigt att lyssna inåt. Det är ständigt något som drar oss till Fadern. Sonen har kommit till oss för att dra oss med sig till Fadern, och Anden levandegör detta inom oss. Går vi till Fadern och låter oss dras med in i Sonens relation till Fadern, får vi också kraft att ta emot det som livet erbjuder oss. Vi ser på det som händer med Faderns barmhärtiga blick istället för med vår egen sårade självkänslas blick. Vi kan hantera verkligheten på ett helt annat sätt om vi räknar med Guds verklighet och inte bara med vår egen begränsade verklighet.

Det lilla uttryck som Elisabeth ger med oss på resan: ”Öppna din själs öga i trons ljus” kan vara mycket konkret, praktiskt och nyttigt. Problemet är att vi ofta glömmer det. Vi glömmer mycket. Jag frågar ibland människor efter mässan vad evangeliet handlade om, eller vad första läsningen eller kollektbönen handlade om. Eftersom vi har en tendens att glömma. behöver vi hela tiden den Helige Ande som fräschar upp minnet. Samtidigt får vi acceptera att vi glömmer vissa saker som kanske är onyttiga. Ibland kan vi känna oss stolta över att komma ihåg vissa saker som ingen annan kommer ihåg. Vi måste också bli utblottade. Blir man äldre, får man acceptera att man glömmer mycket, också många obehagliga saker som kan vara bra att glömma, men ibland vissa nyttiga saker. Den Helige Ande påminner oss om vem Gud är, vem vi är och hur vi skall handla. Vi får ha tillit till att Anden är vår tröstare, försvarsadvokat, väckarklocka, som man brukar översätta ordet *paraklet* med. Det är ett ord som inte riktigt kan samlas i ett uttryck, men det antyder den funktion som Anden har att friska upp, påminna, väcka liv i oss. Anden väcker till liv det som har domnat bort, fräschar upp det som torkat igen, får oss att vakna upp, bli levande och inte vara karikatyrer av oss själva. Något värre finns inte. Då kan vi öppna själens öga i trons ljus och upptäcka att vi är på väg in i den oändliga verklighet som den treenige Guden är.

Då kan det för oss bli som Elisabeth säger: ”man finner honom i sömnen liksom i bönen, för att han är i allt, överallt och alltid”. Gud är aldrig långt borta. Vi kan vara långt borta ibland. Men i allt, överallt och alltid kan vi möta den levande Guden. Han har skapat allt. Allt vittnar om honom. Det gäller den yttre verkligheten. Men han lever också i oss. Också inifrån, utifrån, bakifrån och ovanifrån kommer han oss till mötes. Vi kan aldrig säga att Gud är någon annanstans. Han har alltid ett budskap av kärlek, uppmuntran, frid och ibland förmaning. Han har alltid något att säga oss. Gud har talat i det eviga Ordet, och det Ordet genljuder inom oss. Det betyder att vi aldrig är utan Gud. Men det betyder inte att vi alltid känner igen Gud.

Då kommer vi in på självförglömmelsen, ett lite tvetydigt begrepp. Elisabeth menar att vi skall glömma kraven från yt-jaget som alltid vill kontrollera, manipulera, känna och behärska och istället upptäcka vår djupaste identitet i Kristus, den som alltid vill ta emot, låta sig älskas och förmedla Guds kärlek. Det gamla jaget måste dö bort för att det nya skall födas. Det är en ständig process, en dragkamp som pågår. Men vi får tro att Gud är vår bundsförvant och att han vill möta oss i allt, överallt och alltid. Det betyder inte alltid att vi måste tänka på Gud. I vår kultur är Gud ofta ett tankeobjekt. Vi talar om att vi måste ha en gudsbild och fånga in Gud i tankar och bilder. Men Gud är större än våra tankar. Lyckligtvis krossar han ibland vårt synsätt för att vi skall ledas in i det större mysteriet. Här är Treenigheten till stor hjälp. Vi kan inte göra oss en bild av den. Ibland har man till och med under Kyrkans historia förbjudit att göra bilder av Treenigheten, eftersom människor lätt kunde feltolka dem. Det gäller även en så vacker ikon som Rublevs (1360-1430) treenighetsikon eller bilden med nådastolen där Fadern håller sin Son med korset och duvan över. Vi kan alltför lätt fastna i bilderna och glömma bort att mysteriet är större.

Det levande mysterium som Treenigheten är möter oss alltid. Allt skapat är skapat av Gud. Han har lagt ner sina spår i själva skapelsen och vi påminns om det. Men mötet med Gud sker också i oss, som är Guds avbild redan genom att vara skapade och som sedan genom nåden blir Guds boning och tempel. Vi är aldrig utan Gud. Det betyder inte alltid att vi tänker på Gud rent mentalt, utan vi måste lära oss att hitta den djupare gudsgemenskapen, som ligger på hjärtats plan, för att uttrycka oss med Bibeln. Varje hjärtslag slår för Gud. Om vi har en granne som spelar dunka-dunka hela tiden, får vi tänka att det är ett uttryck för den ständiga bönen i oss, där varje hjärtslag slår till Guds ära. Vi måste göra det bästa av allt istället för att reta oss på de otrevliga människorna och kanske vilja hämnas genom att väcka dem tidigt på morgonen med andlig musik. Vi är utsatta för sådana frestelser. Vi får tro att överallt, alltid och i allt möter vi Gud, inte bara i de stilla miljöerna, där man tittar vänligt på varandra. Gud är större än våra begrepp och den treenige Guden är ännu större.

Elisabeth vill leda oss in i den frid som ingenting kan rubba. Ingenting kan avlägsna oss från den, utan varje ögonblick kan vi föras allt längre och längre in i Treenighetens mysterium. Det är egentligen något oerhört att vi varje ögonblick kan gå framåt eller rättare sagt ledas framåt och djupare in i detta mysterium. Vi lever inte ett statiskt liv utan är alltid på pilgrimsvandring. Ibland kan vi tycka att vi tar ett steg tillbaka. Det gör vi, men då får vi börja om på nytt. Det finns en procession i Echternacht i Luxemburg, där man först går två steg framåt och sedan ett steg tillbaka. Det är ett uttryck för den mänskliga bräckligheten. Vi vill gå framåt och längtar efter det. Men plötsligt tar vi ett steg tillbaka. Sedan tar vi omedelbart två steg framåt och då kommer vi framåt. Vi får aldrig bli nedbrutna när vi ser vår svaghet och vår synd utan hasta vidare till närmaste biktstol. Gud är ännu mer angelägen än vi om att vi

skall resa oss upp. Redan de gamla ökenfäderna var medvetna om det. Man kom till dem och frågade vad de gjorde ute i öknen. Jo, vi reser oss upp och faller, svarade de. Så är det också i klostren. Man reser sig upp och faller och fortsätter så framåt.

I stort sett skulle vi alla kunna säga detsamma. Naturligtvis har vi gjort andra saker också. Vi har byggt hus, köpt bilar och spelat på lotterier, men huvudlinjen är densamma. Vi reser oss och faller. Vi börjar om och går vidare. Det är vår mänskliga historia. Men vi får våga tro att detta är något som för oss djupare in i gemenskapen med Gud. Gud är ännu mer angelägen än vi att vi skall komma framåt och det är han som i sista hand bär oss. Thérèse av Lisieux liknar vårt liv vid en trappa som går upp till Gud. Vi är det lilla barnet som står där nere och tar ett steg men halkar ner. Vi klarar inte riktigt trappstegen, men vi fortsätter ändå. Vi försöker och börjar om igen. Det kunde vara lite frustrerande, om vi inte visste att den gode Fadern, den barmhärtige Fadern står där uppe och vill lyfta oss upp. Egentligen är det Gud som bär oss genom livet, men vi måste ändå ta våra små steg. Vi är både barn och vuxna i Guds ögon. Vi får se på vårt liv i perspektivet att vi är på pilgrimsfärd till evigheten och försöker göra den jordiska resan så uppfylld av himlens härlighet som möjligt. Vi försöker bli kvar alltid, i allt och överallt i den treenige Guden. Vi försöker leva av det liv vi har fått i dopfunten och sprida detta levande vatten omkring oss. Det är därför vi skvätter med vigvatten ibland. Vi får tro att om vi lever utifrån dopets nåd är vi på rätt väg, även om vi tycker att det går knackigt i backarna, även om vi inte kommer fram och kan bokföra några vinster. Vi skulle så gärna vilja ha en betygsavskrift för varje vägavsnitt.

Den andliga fattigdomen är också så viktig att komma ihåg. Vi står till sist med två tomma händer inför Gud. Vi kan inte producera fromhet och bön, utan det ligger på ett helt annat plan. Det kan vara svårt för många människor att acceptera att vi förblir, fattiga, små, ödmjuka och växer nedåt. Elisabeth talar om att det är ett sluttande plan nedåt i ödmjukhet, i litenhet, i anspråkslöshet. I praktiken ser vi att det ofta är de små, anspråkslösa människorna som bär upp världen. Så är det i våra församlingar med de små ”grå mössen” som håller till i hörnen och städar upp efter de andra. Man saknar dem först när de är borta och ingen längre städar upp i hörnen.

Vi får tro att Gud i sin allvisdom kan använda oss alla och att vi är kallade att växa djupare och djupare in i Treenighetens mysterium. Elisabeth säger: ”Hjärtat vidgar sig genom kontakten med Gud som bara är kärlek”. Hjärtat växer liksom när vi tar emot Guds kärlek. Vi får rum för mer och mer i hjärtat. Samtidigt blir vi också mindre och mindre. Hjärtat vidgar sig, men självförglömmelsen gör oss mindre och mindre. Det kan vara svårt att få det att riktigt gå ihop. Det upplever vi i vissa ögonblick i våra liv, när vi inte begriper någonting. När någon kommer till mig och säger att hon inte kan be, svarar jag att det är det bästa som kan hända henne, för vi kan inte be som vi kan skriva på dator eller som vi kör bil. Det är en fattigdom att upptäcka att det inte är jag som ber, utan det är Sonen som ber i mig till Fadern och jag bara ansluter mig till något som finns där.

Övergången från det mer självcentrerade sättet till det självförglömmande är en brytningspunkt i livet, som ofta upplevs som en troskris, en bönekris, en dunkel natt. Just avstånden mellan trappstegen är mycket viktiga. Vissa mystiker skildrar de olika stadierna i det andliga livet. Teresa av Avila (1515-1582) som är ett typexempel delar in stadierna i sju boningar. Andra, som Johannes av Korset (1542-1591), skildrar mellanrummet, tomrummet, då man inte vet varken ut eller in. Några skildrar atmosfären av tillbedjan, och här skulle jag

vilja sätta Elisabeth. Att bli kvar i den atmosfären är ofta den stora hjälpen när man hamnar i tomrummet och mellanrummet. Om man har tillägnat sig atmosfären av tillbedjan, tystnad och frid, kan man också lättare hantera kriserna, svårigheterna och tvivel. Det är viktigt att komma ihåg, att om blir man kvar i denna atmosfär, Betanias atmosfär, i tillbedjan inför Gud, är övergången lättare. Det är aldrig lätt att gå igenom en sådan prövning eller kris, men man har i alla fall en hållpunkt, så att man inte hela tiden är så intresserad av hur det fungerar här, vad det ger mig, om jag gör rätt eller fel. Det är den gamla människans sätt att resonera. Hon måste då känna att det "funkar". Köper jag lotter, åker jag på reträtt eller går på en bönskola, då skall det "funka". Går jag till kyrkan, då skall det "funka". Man skall sjunga ordentligt, predika ordentligt, vara snälla och väluppfostrade. Att tillägna sig den kontemplativa, tillbedjande, stilla atmosfären är avgörande, inte minst i vår tid som är så splittrande. Har vi, som Elisabeth säger, en inre cell inom oss, kan ingenting rubba oss riktigt. Det kan vara jobbigt och svårt, men vi är i alla fall kvar i den stilla atmosfären inför Gud. Vi ber nu om den nåden liksom Elisabeth också gör i sin bön till Treenigheten.

Stilla min själ. Gör den till din himmel, till din älskade boning och viloplats. Tillåt inte att jag någonsin lämnar dig ensam där, utan låt mig få vara där med hela mitt väsen, vaken i min tro, i tillbedjan och i överlåtelse åt din skapargärning. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag II

Vi ber med Elisabeth av Treenigheten i hennes kända bön:

O, min älskade Kristus, korsfäst för kärleks skull, jag skulle vilja vara en brud för ditt hjärta. Jag skulle vilja överhopa dig med ära och älska dig ... ända tills jag dör av kärlek. Men jag känner min oförmåga, och därför ber jag dig att ikläda mig dig själv, att förena min själ med varje rörelse i din själ och låta mig drunkna i dig, att inta mig helt och hållet och att sätta dig själv i mitt ställe, så att mitt liv inte blir något annat än en utstrålning av ditt liv. Tag din boning i mig och bli där till Tillbedjare, Försonare och Frälsare. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

När man verkligen lever av Treenigheten i sitt inre, blir också Kristus mer nära, verklig och närvarande i livet. Även om Elisabeth av Treenigheten i första hand är en treenighetsmystiker, är hon helt kristocentrisk. Kristusnärlighet är alltid vägen till Fadern. Vi kan inte skilja de gudomliga personerna åt. Fadern har sänt sin Son och han har genom Sonen blivit känd för oss. Vi leds alltid in i Guds fulla verklighet genom Sonen. Gud har valt den vägen för att komma till oss, och vi måste också gå den vägen för att komma in i Guds fulla verklighet.

Elisabeth är också är vad man brukar kalla en brudmystiker. I vår tid är det lite svårt att använda begreppet brudmystik, men det är en konstant fåra i den kristna traditionen och i mystiken ända sedan kyrkofäderna. I brudmystiken kan man se bruden i tre aspekter. Vi tänker i första hand på den enskilda personen, i detta fall Elisabeth, som ser sitt liv som karmelitnunna som att vara Kristi brud. Vi kan också se på hela Kyrkan som Kristi brud. Den tredje aspekten i detta motiv är särskilt tydlig i Jungfru Maria, hon som är Kyrkans urbild. Det är en klassisk, kristen terminologi, som kan vara lite svår att ta till sig i vår tid. Ändå är det

viktigt att försöka se att denna aspekt av det kristna livet är mycket viktig, och inte begränsad bara till nunnor, utan det finns en allmän kristen mening i detta motiv.

En av de äldsta avbildningarna i den kristna konsten är en bild i Priscillakatakomberna i Rom. Man ser där en kvinnogestalt som står med upphöjda händer i bön. De lärda har tvistat om vem kvinnan är. Är det Priscilla som är begravd där, Kyrkan, Jungfru Maria eller en bild av människan som sådan som alltid måste stå i tillbedjan och kärlek inför sin Herre? Egentligen skulle vi kunna säga att det här finns något universellt giltigt. Kristus är Brudgum, Kyrkans Brudgum. Tillhör vi Kyrkan, lever vi som levande lemmar i henne, lever vi också i ett brudförhållande till Kristus. Även om ordet kan vara lite svårt att ta till sig är själva verkligheten bakom orden det viktiga.

Att kunna leva sig in i en djupt personlig Kristusrelation är Elisabeths stora nådegåva och en hjälp till oss också. Gång på gång uttrycker hon vad föreningen med Kristus innebär. Det är att vara rotfast i honom, att vara rotad i honom och att, som hon säger, vara en andra mänsklighet där hans mysterium kan förverkligas, men inte så att inkarnationen skall upprepas. Det är inte tal om någon reinkarnation. Det ligger henne helt fjärran. Men det mysterium som Kristus under sitt liv levde här på jorden skall få sitt eko och sin reflektion i hennes liv. Jesus skall kunna göra allt det han har gjort en gång som Frälsare i henne. Denna bild kan hjälpa oss att komma Jesus ännu närmare och se på vårt liv som den rymd, där han skall utföra sitt verk. Vi står till förfogande för hans frälsningsverk. Han som har kommit som allas Frälsare måste göra verket även i vårt liv. Vi behöver bli indragna i hans frälsande mysterium, inte bara som passiva paket utan som hans medarbetare. Det är en ganska typiskt katolsk accent, men det är inte längre en tvistefråga som tidigare, att frälsningen också gör oss till medarbetare. Jesus vill fortsätta att frälsa genom oss. Det ligger något i människans natur att när Gud kommer in i hennes liv och börjar använda henne, då står hon till förfogande och då får hon genom hela sitt liv vara den rymd där Kristus handlar. Sedan kan man diskutera om detta är något passivt, aktivt eller något mitt emellan. Någon har sagt att den högsta formen av mänsklig aktivitet är det passiva gudsmottagandet. Våra kategorier överskrids när vi kommer Gud så nära att vi får leva som Kristi brud, så att Kristus, Brudgummen, får handla genom oss. Det är mycket svårt att riktigt urskilja om det är min aktivitet, Kristi aktivitet i mig eller om vi är så enade att det inte går att skilja åt. Det senare är den bild vi får när vi talar om brud och brudgum. Enheten är då så djup och förvandlande att den som lever som Kristi brud låter Kristi handlande sippra igenom allt vad man själv gör.

Elisabeth är som karmelitnunna helt medveten om att hennes kallelse är till för Kyrkan, för världen, för att Kristi frälsande, helgande kärlek skall sprida sig där. Kallelsen får man inte bara för sig själv. Även om man kan tycka att en karmelitnunna, som lever åtskild från världen, instängd på några kvadratmeter, inte kan bidra med så mycket till världens frälsning, är det ändå en övertygelse att just detta stilla och avskilda liv betyder oändligt mycket för Kyrkans fruktbarhet, för att frälsningen skall nå ut. Om inte annat brukar man säga att Kyrkans fiender ibland brukar begripa detta bättre än vi själva. De är ofta de första att stänga sådana kloster. Man kan tycka att de klostren gör minst skada, för där sitter de bara och mediterar. Vi har sett under århundraden, alltifrån Josef II (1741-1790) till Hitler (1889-1945), att när man vill komma åt Kyrkan är det första man stänger de kontemplativa klostren. Man anar att ett sådant kloster genom sin blotta existens är ett vittnesbörd om Gud.

Också i vår tid anar människor att de kontemplativa klostren pekar vidare på Guds verklighet och handlande i världen. Ordenslivet är en väsentlig del av Kyrkans liv och verksamhet. Till Rom kommer det ibland biskopar från missionsländerna med förfrågan att få sådana kloster. Man skulle kunna tänka att de där behöver mer sjukvård. Men de anar att för att Kyrkan skall kunna andas med sin djupa, mystiska själ behövs sådana kloster. För att något av Kyrkans brudkaraktär skall bli tydlig, måste det finnas människor som helt viger sig till Kristus och avstår från allt annat för att bara vara inför honom, ta emot hans nåd och sedan låta den sippra ut och sprida sig över Kyrkan.

Elisabeth är mycket medveten om att hennes liv som Kristi brud, som karmelitnunna, är någonting som inte bara berör henne själv utan att hon dras in i Kristi frälsande verk. Hon skriver: ”Att vara Kristi brud det är att ständigt fästa blicken på honom och bli varse minsta tecken, minsta önskan. Det är att träda in i allt det som gör honom lycklig och dela allt som gör honom ledsen. Det är att bli fruktbar, att frälsa tillsammans med honom, att föda själarna till nådens liv, att föröka antalet av Faderns barn, de som friköpts av Kristus, medarvingarna till hans härlighet”. Elisabeth använder en stark bild, att hon som Kristi brud får föda fram själarna till nådens liv. Hon får frälsa tillsammans med Kristus. Det måste vi förstå utifrån nådens verklighet. Kristus behöver människor där hans verk helt kan ta överhanden. Det är inte hon i egen kraft som gör detta, utan hon låter det ske. Hon låter Kristus fullborda sitt verk i sig själv för att det skall sprida sig till andra.

Då måste vi framför oss ha bilden av det vi i trosbekännelsen kallar de heligas samfund, de heligas gemenskap. Alla döpta är infogade i ett heligt nätverk, där man påverkar varandra både på det synliga och det osynliga planet. Det som är sant, äkta och heligt är smittosamt och sprider sig. När en människa tar emot Gud och låter sig förvandlas av honom bär det med nödvändighet frukt. I Gamla testamentet ser vi att när Abraham och Mose står i bön, får det sin frälsande och räddande innebörd för folket. För att förstå Elisabeth som karmelitnunna är det viktigt att ta till sig tanken, att man ber inte bara för sin egen skull. Man är inte kallad bara för att själv förvandlas och bli ett Guds tempel där Treenigheten bor, utan man blir det för att nåden skall bli fruktbar i människors hjärtan. Människan tillhör Kristus genom den djupa brudföreningen och genom henne skall Kristus kunna fortsätta sitt frälsande verk.

En klassisk tanke i kristen spiritualitet, som går tillbaka till ökenfäderna och ännu tidigare, är att när Gud kallar oss till ensamhet, avskildhet och bön, är det för att han på det sättet också vill komma människorna närmare och frälsa dem. För att förstå denna tanke måste vi framför oss ha bilden av de kommunicerande kärler som vi alla döpta är. Dopvattnet sprider sig mellan oss. Vi befruktar varandra också på det osynliga planet. Ibland är man förvånad att människor, också i vårt land, så ofta vänder sig till kontemplativa kloster för att be om förbön. Som vi sade ringer det folk som säger sig inte tro på Gud men ändå vill att man skall be för dem. Det är inte speciellt logiskt, men vi kan se det som ett embryo till en slags trosbekännelse. Det finns en slags sekulariserad variant, där man tror att vi människor hör ihop. Det finns en global solidaritet som gör att vi måste hjälpa varandra på de mänskliga, materiella planet. Det är egentligen en följd av den kristna grundtanken att vi är en mystisk kropp, en gemenskap där vi påverkar varandra, där vi kan stå inför varandra och tala väl för varandra. Vi ser det redan i det gamla förbundet och det får ett av sina mest tydliga uttryck i brudmystiken och i synen på det kontemplativa ordenslivet.

Jag tror inte att det längre är så konfessionsskiljande som tidigare att bejaka att det finns vissa människor som har en speciell kallelse att stå till Guds förfogande i det fördolda, i bön och överlåtelse, och att det betyder något för Kyrkan, för världen och är ett äkta vittnesbörd. Man visade för en tid sedan en dokumentärfilm på TV som hette Nunnan. Det märkliga var att det ibland var det de icke-kristna som uppskattade filmen bättre än de kristna, som tyckte synd om flickans mamma. Mamman hade hela tiden velat att ett av hennes barn skulle bli antingen präst eller nunna, men när det väl hände var det jobbigt. Det ligger i vår mänskliga natur att det är svårt, om plötsligt någon vi håller av rycks bort och stängs in i ett kloster. Men efter ett tag brukar det lugna ner sig. Även föräldrar som bryter all sin kontakt med sin son eller dotter vid inträdet i klostret brukar efter några år vekna lite. Det är inte så dramatiskt som det kan verka i början.

Brudföreningen med Jesus Kristus, att helt tillhöra honom, att leva rotfäst i honom, är både en väg in i gemenskapen med Treenigheten och en följd därav. Jesus Kristus är den person i Treenigheten som har kommit oss närmast, eftersom han har blivit människa. Det var ingen tillfällighet att det just var Sonen som blev människa, för att vi skulle få den djupt personliga kärleksrelationen till honom, men genom honom också till Fadern i Andens kraft. Den som har sett Sonen ser också Fadern (Joh.14:9). Genom att bli alltmer rotfäst och rotad i Kristus leds Elisabeth allt djupare in i Treenigheten. Därför säger hon också: ”Att bli tagen som brud, mystisk brud, vill slutligen säga att ha trollbundet Ordets hjärta till den grad att han glömmer alla avstånd och utgjuter sin oändliga kärlek i själen liksom i Faderns sköte. Det är Fadern, Sonen och den Helige Ande som överväldigar själen, gör henne gudomlig och fullkomnar henne i enheten genom kärleken”.

Genom Sonen leds vi in i Sonens unika kärleksrelation till Fadern. En av följderna av Treenighetens inneboende är att vi i Sonen delar hans kärleksrelation till Fadern. Vi får säga Abba, Fader. Vi får liksom krypa in i Sonens relation till Fadern. Därför är den döpta, kristna människans bön något helt annat än all annan mänsklig bön. Då kommer vi in på ett annat litet känsligt kapitel för oss moderna människor, för jämlikheten har gått oss i blodet. Det är svårt för oss kristna att acceptera att vi genom dopet har fått ett närmare gudsförhållande. Naturligtvis är Gud närvarande hos alla människor. Många icke-kristna, muslimer, judar och buddhister kan vara mycket mer fromma och hängivna än vi. Men de har inte fått det vi har fått genom dopets nåd och privilegium, att vi har blivit ett tempel åt Gud, där Gud lever som i sitt eget hem. Denna trossanning kallar vi den allraheligaste Treenighetens inneboende i den döpta själen genom den heliggörande nåden. Genom dopet tar Gud sin boning i oss på ett ännu djupare plan. Vi blir Guds hem, tempel och helgedom och han utgjuter i oss sin heliggörande nåd, som förvandlar, som vill genomströmma, förädla, fördjupa och förvandla oss.

Broder Wilfrid Stinissen (1927-2013) sade, att ordet förvandling är så typiskt katolskt. Då tänkte han i första hand på eukaristin. Men han tänkte också på, att vi tror att människor kan bli helgade, genomglödgade av helighet. Det är jobbigt och tar tid, men det är möjligt. Den gåva vi har fått i dopet, när vi blir ett tempel åt Gud, innebär att vi är heliga. Fröet finns där. Här kan vi hänvisa till Paulus, som skriver t.ex. till de heliga i Filippi. Alla döpta är i princip ett heligt folk. Det betyder inte att vi är heliga, så att det märks eller känns rent existentiellt. Men fröet, möjligheten, potentialiteten är given. Det betyder att vi har tillträde till Fadern i Sonen på ett speciellt sätt. Att vår kristna bön är något annat än all annan bön strider lite mot vår jämlikhetsideologi. Vi kan inte så lätt acceptera att vi har fått mer. Men vi måste genast

tillägga, att om vi har fått mer, då är också ansvaret större. Ju mer Gud ger oss, desto mer är vi också förpliktade att göra det bästa av det vi fått. Därför är det onda som vi döpta gör värre än det som de andra gör. Det är lite jobbigare för oss att acceptera. Egentligen skulle vi om vi hårdrar det kunna säga att det är bara vi kristna som kan begå en synd i ordets fulla bemärkelse. Synd är ju ett förbundsbrott, ett äktenskapsbrott i biblisk mening. Alla kan göra det onda. Men bara vi, som har fått den djupa föreningen med Gud och den djupa värdigheten som ett tempel åt honom, gör det onda i Gud. Vi drar ner honom och skändar honom. Det finns något av blasfemi över synden.

Gåvan, nåden är oändligt stor. Vi har fått tillträde till Fadern i Sonen. Vi får dela Sonens och Faderns innersta kärleksrelation. Men det innebär också ett ansvar att leva i enlighet med detta. Ibland är det våra vedersakare som förstår det bättre än vi, för de blir ofta mer skandaliserade när vi gör något ont, speciellt om det är präster eller nunnor inblandade. Egentligen förstår de ibland bättre än vi syndens fasansfulla verklighet. När de anklagar oss är det ofta för att vi inte är som Kristus, gör som han, talar och älskar som han. Ibland kan den kritik vi får, hur aggressiv och överdriven eller orättvis vi än kan tycka den vara, hjälpa oss att omvända oss. Gud kan tala genom oväntade munnar ibland. I all den kritik man riktar mot Kyrkan och mot oss kan det finnas ett sanningskorn, eftersom det tycks bekräfta att det är värre om vi kristna handlar fel. Råkar vi vara biskopar, präster, nunnor eller munkar, tycker de att det är ännu värre och blir skandaliserade. Det är en slags omvänd trosbekännelse, en bekräftelse av det vi tror på, att om vi har fått en gåva av Gud, denna värdighet, borde vi också leva i enlighet med den. Samtidigt har vi en barmhärtig och förlåtande Gud. Men det får vi då inte heller dra växlar på.

Det viktiga är att vi genom den heliggörande nåden är delaktiga av Sonens och Faderns kärleksrelation. Vi får liksom strömma fram och tillbaka mellan Fadern och Sonen. I Sonen ger vi oss till Fadern och vi tar emot Faderns kärlek till Sonen. Vi identifierar oss mer och mer med Sonen i hans relation till Fadern. I brudmystiken ligger också den djupa identifikationen med Brudgummen. Vi är lemmar i hans kropp. Vi tillhör honom. Man kan uttrycka det på många olika sätt, men det måste förverkligas i vårt liv, så att vi verkligen mer och mer lever av denna nådegåva, att den befruktar vårt liv, vårt arbete och våra relationer tillvarandra. Det är inte bara jag som har fått gåvan. Det är också min nästa, den som sitter bredvid mig i kyrkan, även om jag tycker att det verkar vara en jobbig person jag helst skulle vilja slippa sitta bredvid och hellre sitta ensam. Det ligger lite i vårt nordiska kynne att vi tycker att andra är besvärliga. Vi skulle helst vilja vara ensamma inför Gud. Det ligger inte riktigt i vårt kynne att de andra genom sin blotta närvaro och sitt väsen hjälper oss att komma Gud närmare.

Rent spontant har vi lättare att se Gud ute i naturen. Många som kommer till Sverige och skall lära sig de svenska psalmerna, t.ex. Den blomstertid nu kommer, tycker att psalmerna handlar så lite om Gud och mer om blommor och fåglar. Då säger jag till dem att de måste förstå att så här är det i Sverige. Vi tror att psalmerna handlar om Gud och det gör de. Men ibland glömmer vi att också vår nästa pekar på Gud, att vi får förmedla Guds kärlek till varandra och att vi hjälper varandra, även om vi kanske inte alltid har någon naturlig sympati för varandra. Vi hjälper varandra på vägen till Gud. Vi kan se något av Jesus i varandra. Kyrkan fungerar så att vi ger tron vidare från människa till människa. Vi får inte tron genom mobilsamtal, SMS och Twitter. Naturligtvis kan allt detta också tjäna Guds rike, men tron som sådan har förmedlats från människa till människa. Om vi ser på vår frälsningshistoria kan vi säkert räkna upp en hel rad människor som har hjälpt oss att komma till tro.

Också de som har ställt till det för oss har bidragit till vår rening och helgelse. Den aspekten brukar man betona när det gäller klosterlivet, speciellt av Johannes av Korset som säger att vi skall se på de andra som hantverkare som Gud har placerat där för att mejsla ut Kristusbilderna i oss. Vi kan tycka att det låter lite överdrivet, men ibland hjälper vi varandra att komma Kristus närmare på det sättet. Här måste vi akta oss för bitterheten. Ibland hör man människor säga att de inte har varit i kyrkan på trettio år, för det var en präst som var ovänlig mot dem. Man kan fastna vid ett ovänligt ord. Någon skrev till mig att nu skulle han lämna Katolska Kyrkan för prästen tittade med demoniska ögon på honom. Det är djupt tragiskt att vi har så svårt att gå vidare, att vi fastnar så lätt och faller på en liten tuva. När det gäller lidande och medmänskliga relationer kör det ofta ihop sig. De värsta våldsgärningarna begås ofta i nära relationer. Ju närmare vi människor kommer varandra desto mer har vi tendens att såra varandra. Om någon är lite ovänlig på bussen är det otrevligt, men om det är våra egna barn eller anhöriga som är ovänliga tar det djupare. Sker det i ett kloster kan man naturligtvis hänvisa till Johannes av Korset och säga att den jag har svårt med är en hantverkare som mejslar ut Kristusbilderna i mig, även om jag kanske inte genast kan smälta det. Tyvärr är det ofta så, att det hakar upp sig just på det här planet. Vi kommer inte över vissa saker. Vi förminskas och går in i bitterhetens kupa eller kokong. Samtidigt har de människor som gått igenom verkligt stora lidanden i koncentrationsläger och förföljelser förvånansvärt ofta inte fastnat där. De kan ha traumatiska beteenden, men bitterheten som man ofta får av de små stygnen saknas ofta. Deras psyke kan vara fördärvat. De kan ha mardrömmar varje natt eller fobier, men bitterheten kan jag aldrig påminna mig ha mött hos dem som verkligen har lidit förföljelse eller utsatts för något fruktansvärt. De små nålstygnen tycks vara svårare för själen att stå ut med. Sådana är vi människor, men vi får inte bli stående vid det.

Därför är det viktigt att ha den dynamiska människouppfattningen, att nåden är något som verkar och förvandlar oss. Vi kanske måste kämpa ett helt liv för att glömma det elaka ordet som vår mor sade en gång. Ofta är det också i relationerna mellan generationerna det hakar upp sig. Tidigare skrev man böcker om hur stygga fäderna var. Nu börjar man skriva om hur dumma mammorna var. Det visar hur känsligt det är i nära relationer, att vi har mycket svårt att förlåta, att inte bli stående vid det som inte var riktigt bra. Den trinitariska dynamiken är också väldigt viktig för att det skall fungera i de mänskliga relationerna. Lever vi verkligen djupt indragna i relationen mellan Fadern och Sonen, då blir vi helade också i våra relationer till andra människor. Det betyder inte att vi genast kan gå omkring och tycka att allt är roligt och bra och att andra får säga vad de vill. Det är inte någon hurtfrisk mirakelmedicin för alla mänskliga påhopp, men det ger i alla fall en rymd att växa i, så att vi kan komma över det svåra och inte fastna i det.

Vi får ständigt påfyllning av Faderns kärlek till Sonen, och då får vi också ge kärleken vidare. När vi tar emot Jesus Kristus och genom honom Fadern och även får Andens kraft, måste vi ge det vi tar emot vidare. Det blir liksom ett inre behov. För en karmelitnunna sker det ofta i förbön och offer. Har man ett annat slags liv är det naturligt att man delar med sig av det överskott av kärlek som man inte kan hårbärgera. Annars sprängs hjärtat. Det är därför många får problem med hjärtat för de inte kan dela med sig av sin kärlek! Om vi inte kan dela med oss av den kärlek vi har, då går något i baklås.

När vi talar om Elisabeth måste vi komma ihåg att en stor del av sina brev skrev hon för att hjälpa människor som ville komma in i ett djupare andligt liv. Hon är lekmännens hjälp för att hitta ett djupt böneliv och hon skrev t.ex. till sin syster. Som så många andra skrev systemen att

hon inte kunde be. Det kan vi inte utifrån ett rent mänskligt perspektiv. Då frågade Elisabeth vad det var som var så jobbigt. Systemen svarade att hon hade två underbara småbarn, men hon måste hela tiden syssla med dem. Elisabeth svarade systemen att hon hade många tillfällen att tillbe Treenigheten i dem. Det är ett lite ovanligt perspektiv att vi kan tillbe den treenige Guden i vår nästa. Elisabeth menade att då systemen pysslade med sina flickor kunde hon lära sig att i dem och med hjälp av dem tillbe Gud. De var inte bara skrikande, besvärliga ungar som störde hennes bön utan de var en hjälp.

Att våga sig på det perspektivet kan vara riktigt spännande. På tunnelbanan i Stockholm, där det ofta sitter buttra människor, kan vi öva oss mycket i bön. Vi kan öva oss att tillbe Treenigheten i dem. Det är viktigt att inte bli stående vid en idé vi har om en människa utan tro att vi faktiskt kan tillbe Gud i vår nästa, att vi liksom kan mjuka upp henne bakifrån. Det är en slags *underground*-verksamhet att underminera buttherhetens tyranni. Som kristna har vi friheten att be för människor. Däremot skall vi ofta akta oss för att säga: ”jag skall be för dig?” Vi kan i alla fall säga: ”får jag be för dig?” Om vi går fram alltför aggressivt blir människor livrädda. Men vi behöver inte alltid be om lov. Vi kan få hjälp att växa i vår bön och vår iver också genom de människor som tycks ogenomträngliga för nåden.

Här måste vi hänvisa till den heliga Monika (331-387), som räddade sin son genom sin bön och sina tårar. I vår tid möter vi många människor i den äldre generationen som sörjer djupt över att deras barn har lämnat Gud, Kyrkan och tron bakom sig. För att de inte skall förbittras eller fastna i självanklagelse är det viktigt att hjälpa dem att se sitt liv som en förbönskallelse, i första hand för sina barn, för dem som inte längre tror. Man gör en jobbig situation till en inbjudan till en djupare bönerelation. I Västerås har man grundat den heliga Monikas bönegemenskap. Det finns flera stycken som har den gemensamma sorgen att deras barn och kanske ännu mer deras barnbarn inte har någon tro eller tycks ha tagit avstånd från Kristus och Kyrkan. Men de ger sig inte. De kämpar, ber, offrar och gråter. Det har en mening. Det är viktigt i en sekulariserad miljö att se det svåra som en inbjudan till en djupare överlåtelse i bön.

Den djupare överlåtelsen är också en motivation när vi hotar att gå på tomgång, när vi vill strunta i kyrkan och åka till Ikea istället, där det är mycket roligare. Då kommer man ihåg att man skall be för alla dem som inte tror och det är lättare att göra det i kyrkan än på Ikea. Om man ändå måste åka till Ikea för att köpa en lampa som inte fungerar, då kan man be där också. Att ha en motivation och intention är mycket viktigt för att vara trogen i sitt böneliv, där det går lite upp och ner. Vi har alla en slags Ikeafrestelse att dra oss undan kyrkan och bönen för något som vi tycker är intressantare och roligare. Men om jag fattas i kyrkan, då är det ett tomrum som ingen kan uppfylla. Någon tyckte i alla fall synd om prästen och kom därför till kyrkan. Ibland kan det vara en lite halvdan intention som kan hjälpa oss.

Det är viktigt att komma ihåg att vi genom vår Kristusförening, genom att vi genom dopet är så innerligt förenade med honom, att vi står i ständig bön som kvinnan i orantehållning, att vi bidrar till världens frälsning, till att människor kommer till tro bara genom att vara där. Det kan vara en motivation som hjälper oss att vara trofasta, när vi helst skulle vilja sticka iväg till Ikea. Frestelserna finns där alltid och ibland går det upp och ner. Vi är inte alltid så oerhört hängivna och längtar efter att få spendera ännu mer tid i kyrkorna. Men det är viktigt att komma ihåg att Gud räknar med vår medverkan. Brudgummen behöver bruden. Vi är alla viktiga för att frälsningen skall ta form. Vi har alla ett ansvar för alla de människor som har

försvunnit, som inte finns i kyrkan. Vi står också för deras skull inför Gud. Det kan hjälpa oss att växa i tro att upptäcka och bejaka att vi är det heliga tempel där Gud bor. Det kan genomsyra mig mer och mer och jag får då hjälp av de andra. Många säger att det är lättare att be i en fullsatt kyrka än i en tom kyrka, medan andra hellre går in i en tom kyrka. I allmänhet behöver vi varandras hjälp för att vara trofasta. Vi får räkna med att de andra lemmarna i Kristi kropp hjälper oss, även de jobbiga, för de är ju hantverkare som Gud har anställt för att de skall hjälpa oss att bli av med vissa små skavanker.

Vi kan också bidra till andras frälsning genom våra skavanker. Det är kanske lite svårare för oss att tänka den tanken att också vi kan vara jobbiga för andra, vi som vill så väl. Vi kanske är för beskäftiga. Människor retar sig på allt. Om vi är för fromma kan det också reta någon. Huvudsaken är att fästa blicken på Kristus och inte fastna. Klostervisdomen talar om *modestia oculorum*, ögonens blygsamhet. Det finns präster som retar sig på att det finns folk som tittar ut genom fönstret hela tiden när de sitter i kyrkan. Andra retar sig på att folk hela tiden stirrar på prästen. Men i allmänhet tycker man om att ha en viss ögonkontakt. Genom ögonen förmedlar vi något av vår själ. Vi kan också stödja varandra genom att se med kärlek på varandra. Det apostolatet kan vi öva på bussar och tunnelbanor. I allmänhet uppskattas det när man ser vänlig ut och inte butter. Vi kan alla hitta möjligheter att dela med oss av det överflöd av kärlek som vi får av Fadern genom Sonen. Vi har ett förråd av kärlek att dela ut. Det är en viktig insikt att vi får ösa med fröjd ur Frälsarens källor. Vi har tillgång till Jesu heliga hjärta. Vi kan älska vår nästa med hans hjärta. Alla dessa uttryck kan hjälpa oss i vår vilja att leva som ett heligt tempel åt Guds härlighet, att verkligen ta vara på den skatt vi har. Vi ber till sist med Elisabeth.

O eviga Ord, min Guds Ord, jag vill tillbringa mitt liv med att lyssna till dig. Jag vill bli idel öra för dig så att jag lär mig allt av dig. Sedan när jag får gå igenom mörker, tomhet och oförmåga, vill jag fästa min blick på dig för alltid och förbli i ditt strålande ljus. O min älskade Stjärna, trollbind mig så att jag aldrig mer kan lämna din strålkrets. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag III

Vi börjar med Elisabeth av Treenighetens egna ord:

O, förtärande Eld, kärlekens Ande, kom och intag mig, så att Ordet liksom blir kött än en gång i min själ. Låt mig få vara en annan mänsklighet för honom, där han på nytt kan låta hela sitt mysterium bli till verklighet. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Elisabeth menar att det är Andens uppgift att låta Kristi mysterium förverkligas på nytt i oss. Varje människoliv är ett liv där Kristi mysterium skall skina fram och förvandla oss. Den tanke som Elisabet framför, att Ordet liksom på nytt skall bli kött igen, kan först verka lite främmande. Det är inte tal om en ny inkarnation men ändå att det som Jesus Kristus är verkligen blir tydligt i oss. Vårt liv går ut på att mer och mer identifiera oss med honom och bli förvandlade av honom som är vår Herre och Brudgum. Att vara Guds tempel är att låta Kristusmysteriet ta gestalt i oss i varje ögonblick, att hela tiden vara medveten om att vi är föremål för Guds kärlek och att detta mysterium verkligen arbetar inom oss.

Alltsedan dopet är vi märkta med påskens sigill. Kristusmysteriet är inte bara en yttre verklighet som vi betraktar och mediterar över utan det är ett skeende i oss. Redan kyrkofadern Cyprianus (c:a 200 -258) sade: ”Vi skall leva som Guds tempel, så att det står klart att Herren bor i oss”. Vårt liv i alla dess aspekter, etiskt, andligt, psykologiskt och vanligt mänskligt, skall återspegla detta mysterium. Vi är inte bara de vi är utan mycket mer. Samtidigt är vi de vi är. Det är dragkampen mellan vår bräckliga, svaga mänsklighet och Guds nåd, som kännetecknar vårt liv. Vi får verkligen lita på att vi har fått en värdighet som Guds tempel. Det är inte bara ett tomt, vackert uttryck, utan det är något som ”funkar”, verkar och sker. Här är den Helige Ande avgörande för att vi skall kunna ta emot vår värdighet. Han skall vara en förtärande eld som får oss att gå vidare, att inte bli ljumma och likgiltiga eller halka efter. Varje kristen människas liv är en frälsningshistoria där det kan gå lite upp och ner. Men att vara medveten om vårt livs djupaste verklighet - att vi genom vårt dop har blivit bebodda av den treenige Guden, att vi har fritt tillträde till Fadern i Sonen och att den Helige Ande är den djupaste kraftkällan inom oss, som ständigt leder oss allt djupare in i denna kärleksförening - är ofta avgörande.

Öppenheten och genomsläppligheten för Anden brukar vara det yttersta kriteriet för att vi verkligen låter Anden upplysa, leda och inspirera oss. Johannes av Korset har ett vackert sätt att förklara det mysterium som på katolsk botten kallas Marie obefläckade avlelse. Vi tror att Maria i förskott fick del av Kristi frälsningsverklighet i så hög grad att hon var befriad från arvsynen. Johannes av Korset säger att på så sätt kunde hon i allt följa Andens inspirationer. Anden inspirerar oss ständigt, men genom arvsynen har vi ett slags likgiltighetens pansar, ett slags självskhetens fängelse, som vi så lätt blir kvar i. Att bryta ner dessa murar, att verkligen låta hans inspirationer och det inflytande han har på oss ta överhanden är Andens stora uppgift. Det låter ganska teologiskt och livsfrämmande, men det är det som hela tiden pågår.

Vi måste hela tiden göra val, någon gång mellan svår synd och stor helighet. I vanliga fall är det ofta små val, kanske mellan det som är bra och bättre. När jag kommer till kyrkan, har jag redan gjort ett val. Nästa val kan vara om jag skall försöka öppna mig mer och mer och vara uppmärksam eller om jag bara skall låta mina tankar gå. Så kommer ögonblicket när Ordet förkunnas. Vill jag verkligen lyssna eller sitter jag där lite halvsovande? Predikan är kanske inte alltid så upplyftande. Skall jag då ändå ta vara på de små guldkornen eller skall jag tycka att jag förlorar min tid? Skall det bli den vanliga tjugan eller femtiolappen när kollektlåven kommer? Gång på gång handlar det om de små valen som i och för sig kan tyckas likgiltiga.

Hela vårt liv gäller det att välja Kristus och tro att vi kan växa ut ur självskhetens pansar. Men då behövs en aktiv motståndskraft. Samtidigt är detta mer att passivt ta emot Andens eld, för då brukar det gå av sig självt. Vi har Franciskus (1182-1226) som kysser den spetälske. Det kunde ha räckt att han klappade honom på kinden, kan vi tycka. Men när Andens eld är brinnande, då går man till det yttersta. Samtidigt måste vi ha ett visst tålmod med oss själva och inte förväxla det med en slags prestationsångest. I allting finns det något av den gamla människan. Även i vår högsta aspirationer kan det smyga sig in ett slags andligt högmod. Vi måste lära oss att urskilja vad det är Anden manar oss till och lyssna in Andens röst. Samtidigt vet vi att vi kommer att falla, missta oss och misstolka. Vi måste öva upp den andliga hörseln så att vi blir, som Elisabeth säger, idel öra för Guds tilltal.

Detsamma gäller i mötet med våra medmänniskor. Vi måste verkligen försöka lyssna till det djupaste, möta människor på djupnivån och inte på yt-nivån. Det finns människor som har en

förmåga att se rakt in i oss. Här tänker jag på de gånger jag fick möta påven Johannes Paulus (1920-2005). Det var just hans inträngande blick som slog mig. Han kunde liksom se rakt in i hjärtat. När vi möter en sådan blick darrar vi lite, för vi vill inte alltid visa upp all vår svaghet.

Att möta Guds blick är att möta en frälsande blick. När Gud ser på oss, får vi vara vad vi är. Vi behöver inte vara rädda för vår svaghet, för det är den han vill ta på sig och frälsa. Våra sår drar till sig hans kärlek. Det finns också människor som har förmågan att se det djupaste inom oss inom oss, också det jobbiga, såriga och smärtsamma, och just där visa sin omsorg och kärlek. En blick kan göra mycket. När Jesus ser på en människa, lämnar hon allt och följer honom. Han behöver inte säga något. Det räcker att han ser på henne med kärlek.

Att låta oss betraktas av Jesus är det vi menar när vi talar om kontemplation, börens högsta utveckling. Det innebär inte att vi blir så väldigt seende och betraktande utan det är Jesu blick som vilar så på oss. Vi blir, som Elisabeth säger, trollbundna av den. Det är mer Jesus som måste handla i oss och tala i oss. Vi behöver inte hitta på någonting själva utan låta den Helige Ande inspirera oss att tala Jesu ord och göra Jesu handlingar. Att vara Guds tempel är att låta de gudomliga personerna handla i oss. Vi får leva oss in i deras inre relationer och bli genomskinliga för deras sätt att verka. Gud är inte långt borta, fjärran, främmande, utan Gud är det innersta i oss. Vår djupaste identitet finner vi i dialog och relation med Jesus Kristus som sedan för oss fram till Fadern. Hela tiden växer vi in i detta liv i en pågående process. Vi kanske inte direkt ser resultaten. Det är ingenting vi kan prestera eller få betyg för, utan det är den stilla, ständiga kärleken som verkar inom oss. Att suga åt sig det och bli medveten om det är väldigt viktigt. Därför behöver vi de stilla andningspauserna, när vi liksom bara låter Guds nåd verka i oss.

Här är Elisabeths skrifter mycket givande och viktiga. I den svenska utgåvan är texten uppdelad i små avsnitt. Ett litet avsnitt kan ofta ge näring för en stunds meditation och reflektion över viktiga mysterier. Elisabeths text är fylld med många bibelcitater. Hon är en djupt biblisk mystiker, men hon tolkar inte alltid citaten som exegeterna gör i vår tid. Det är ingen historisk-kritisk granskning av de ord Jesus sade eller av verbens innebörd utan det är mer ett meditativt, patristiskt sätt att läsa Bibeln. Hon låter Guds ord flöda och sedan ta gestalt i oss. Hennes meditativa förhållningssätt kan verkligen rekommenderas och behöver inte ta så lång stund. Åker man buss eller bil på morgonen har man en idealisk meditationstid. Man behöver inte alltid lyssna på musik. Även i ett hektiskt arbetsliv finns det små, tysta, stilla stunder som man kan använda för att öppna sig för det liv vi har inom oss: den heliga Treenighetens liv.

Genom dopet är jag en liturgisk varelse, en *homo liturgicus*. Vi har tillgång till en stor skatt som vi behöver påminnas om. Det finns vissa helgon och mystiker som har en förmåga att med korta ord ge oss näring för det vi behöver. Därför rekommenderar jag Elisabeths skrifter för det meditativa, kontemplativa, dagliga bröd som vi behöver. Naturligtvis kan vi använda bibelorden också, men allt vad Elisabeth säger bygger på bibelord. Det är ungefär som med Jungfru Maria och *Magnificat*. Maria integrerar bibelorden i sin lovsång till Gud. Vi behöver inte alltid hitta på vackra ord själva, utan vi får leva av Guds ord. Gud har talat till oss genom sitt Ord, och vi får repetera vad han har sagt till oss och ge det vidare till honom. Gud tar inte illa vid sig att vi inte ständigt hittar på nya saker. Vi får tugga, meditera, idissla hans ord och sedan använda det i vår bön.

Den Helige Ande är en förtärande eld, en kärlekens eld. Ibland märker vi att det brinner en eld i oss. Ibland tycks den falna eller gå på sparlåga. Det är då vi ofta kan ta ett steg vidare i tillit till att Guds kärlek brinner, även när vi inte känner den, kan registrera och mäta den. Ibland finns det också en subtil frestelse att förväxla våra egna känslor med Guds verk inom oss. Vi kanske älskar Gud mer för hans gåvor och kännbara verkan i oss än honom i sig själv. Mystikerna förklarar alltid den andliga natten, krisen eller svårigheten genom att säga att Gud måste vänja oss av, som Johannes av Korset säger, med den kraftfulla, mörkfulla modersmjölken. Gud tar ifrån oss det söta, goda brödet och vill vänja oss vid det sträva rågbrödet eller knäckebrödet. Abbedissan i Mariavall säger att deras kloster inte är någon bakelse utan hårt knäckebröd. Byggnaderna ger oss inte det lite romantiska klosteridealet utan det är sträva, fängseliknande byggnader, där man offerar sig. Så är det också i vårt liv. Ibland har vi en idyllisk och trevlig känsla i bönen och ibland är det bara tråkigt. Ofta hör vi våra ungdomar säga att det är så tråkigt att gå i kyrkan. Men då brukar jag säga, att det skall vara tråkigt! Det är ingen underhållning. Att kunna vänja sig vid det stilla, tysta, monotona, rytmiska djupet i bönen och i livet är mycket viktigt. Det är inte alltid så fascinerande, brinnande, exalterat, men den djupare känslan kan ibland växa fram just när vi inte känner att vi har någon kärlek. Det gäller både i relationen till Gud och vår nästa. När vi tycker att Gud inte svarar, när han bara är tyst, är det kanske just då vår djupaste överlåtelse kan växa fram. Det är Gud och inte hans gåvor, hans kännbara närvaro som bär oss. Likadant är det i våra medmänskliga kriser, när vi inte fick den bukett vi önskade på vår bröllopsdag eller när det önskade arvet gick till någon annan. Alla de små svårigheterna kan få vår kärlek att växa, om vi litar på att Gud är med oss.

Att vara ett Guds tempel är att lita på Gud, även när allt tycks tala emot. Vi får våga tro att han är med oss, hjälper och stöder oss, även om motgångarna, svårigheterna och novemberdepressionen sveper in i vår själ. Prövningar och lidanden av olika slag likformar oss med den korsfäste Kristus, men inte automatiskt. Lidandet i sig är inte något vi skall trakta efter, och det oundvikliga lidandet skall vi undvika, speciellt för vår nästas skull men också för egen skull. Men det finns också ett oundvikligt lidande som vi med bästa vilja i världen inte kan trolla bort. Att i det se Jesu kors är oerhört viktigt. Nu faller korsets skugga över oss. Nu är vi indragna i detta. Det gäller både det egna lidandet och nästans lidande. Här är bilden av Jungfru Maria vid korset till stor hjälp, eftersom lidandet ibland blir mer genomglödande när vi ser en annan människa lida.

Det blir inte bara ett medlidande utan ett i-lidande, det man kallar empati. Det handlar om att verkligen vara med och stå vid sidan av den lidande medmänniskan. Samtidigt finns det en naturlig rädsla för detta. Ofta möter man människor som säger att när lidandet kom, då försvann alla deras bekanta och vänner. De till och med vände sig bort på gatan, kanske inte av illvilja, men de visste inte vad de skulle säga eller göra och då tyckte de att det var bättre att inte ta telefonen, inte besöka eller i värsta fall vända bort blicken. Det är naturligtvis det värsta man kan göra. Man behöver inte säga en mängd vackra saker, men bara att vara där, visa sin kärlek genom att stå kvar kan betyda oerhört mycket. Det är här också Jungfru Maria kommer in i Elisabeths liv.

Elisabeth ser alltid Jungfru Maria som en urbild, förebild för hur vi skall leva vårt kristna liv. Mot slutet av sitt liv drabbas Elisabeth som inte blev mer än tjugosex år gammal av Addisons sjukdom, en slags tuberkulos som bröt sönder hennes inälvor. Det var en oerhört smärtsam sjukdom som gjorde att hon bara kunde livnära sig genom att suga på en karamell eller en bit

choklad samtidigt som hon hade outhärdliga smärtor. Under denna smärtfyllda period blev Jungfru Maria, *Mater Dolorosa*, oerhört viktig för henne. Det fanns redan från hennes ungdom en Mariafromhet. Som ung flicka tyckte hon om att resa till Mariavallfärdsorterna i Frankrike som Lourdes och Notre Dame de la Garde i Marseille. Men då var det något av den romantiska syn som man gärna förknippar med Jungfru Maria. Under slutet av sitt liv blev det den moderliga, systerliga hjälpen som Elisabeth så tydligt såg i Jungfru Maria, som blev helt central för henne.

Under det korta liv som Elisabeth levde gick hon igenom olika faser. Vi har bilden av henne som litet barn med dockan och den ursinniga blicken. Fadern dog när hon var ganska liten. Det var därför modern som formade henne, en societetskvinna, officersänka, som förde ett strängt regemente och helst såg att Elisabeth skulle följa hennes spår. Hon följde lydigt med på societetsbjudningar och baler, och man sade att hon skulle vara den ideala officershustrun. Men det var inte det Elisabeth längtade efter utan någonting annat. Hon fick erfara motstånd på sin väg till klostret, men hon fick då också motverka sitt häftiga temperament. Något av det fanns kvar och det är viktigt att komma ihåg att ett sådant temperament också kan omvandlas till en oerhört stark och generös offervilja att leva sig in i Kristi lidande.

Vi har fått vår personlighet med alla dess drag som en gåva som vi får använda. Det är inte alltid ett hinder att ha ett häftigt temperament utan det kan ofta ge näring till en brinnande kärlek. Det är inte alltid de lugna, lite sävliga typerna passar så bra i kontemplativa kloster, för de kanske somnar in i sig själva mer än i överlåtelse till Gud, medan de svårhanterliga, busiga, besvärliga kanske har mer kraft att omvandla sin energi till något gott. Vi får aldrig tro att vi är huggna i sten. De som är lite ledsna och depressiva kan ledas till en djupare överlåtelse och inlevelse. Vi får inte alltid skylla på temperament, arv och miljö. Vi har en mänsklig frihet att använda det vi är och har till Guds ära. Att vara Guds tempel innebär att tro att Gud inte gjorde något misstag när han skapade oss sådana vi är. Ibland kan vi få för oss att Gud hade en dålig dag när han skapade oss och att vi inte duger till någonting. Så är det inte. Gud har av all evighet bestämt vem jag är och lagt ut en plan för mig. Det är den Helige Andes uppgift att hjälpa mig att förverkliga det som Gud vill att jag skall bli. Det kan ta lite tid att upptäcka och se, men vi får ändå tro att det är en väl utstakad väg och att vi alla på det planet är ett Guds mästerverk. Vi har en potentialitet att motsvara det Gud vill med vårt liv.

Vi kan bli heliga, även om kanske starten inte var den bästa. Vi ser i otaliga människors liv att även om det har börjat gå snett behöver det inte sluta snett. För några år sedan var det i Frankrike en stor diskussion om en polismördare Jacques Fesch, vars helgonprocess nu förbereds. Man kan tycka att om man mördar en polis, är det kört. Men det behöver det inte vara. Det blev en stor omvändelse i fängelset. Sedan var naturligtvis polisfacket inte så förtjust i att en polismördare skulle bli helgonförklarad Ännu har processen inte nått fram till målet. Men i princip får vi tro att även om det har gått väldigt snett, är det möjligt att hitta vägen tillbaka. Som präst ser man ofta att det händer någonting vid dödsbäddarna. Graham Greene (1904-1991) skriver: ”mellan stigbygeln och marken finns det nåd”. I sista ögonblicket, innan riddaren som hade sårats i hjärtat av lansens föll ur stigbygeln ner på marken, räckte det med en akt av ånger och överlåtelse för att öppna himlen.

Alla de klassiska uttrycken betonar att människans frihet att besvara Guds nåd är enorm. Även om det har varit nej, nja, i morgon, kanske, om ett år eller när jag blir pensionerad, ett velande hit och dit, är det möjligt att av hela sitt hjärta säga ja, också efter något tungt och svårt. Att

återge människor detta hopp är mycket viktigt i vår tid, eftersom så många människor menar att de bara är beroende av arv och miljö eller av dålig start med föräldrar som inte var vad de hade hoppats på. Tyvärr är det en vanlig frestelse för människor i vår tid att tro att de sitter fast i ett visst mönster och inte kan bryta sig loss och komma vidare. Men ingenting är mer felaktigt i vår kristna syn. Kristus har just kommit för dem som är sårade, för syndare, publikaner och skökor. Den andra frestelsen är att man menar sig vara en god kristen, som alltid gått till kyrkan, läst Bibeln och gett kollekter. Man menar sig vara på den säkra sidan. Men det är inte så säkert det heller. Vi behöver alltid ha en medvetenhet om vår svaghet och bräcklighet och att vi varje ögonblick är i behov av Kristi frälsningsverk.

Att vara Guds tempel innebär att man liksom de stora katedralerna aldrig blir färdig. Kölnerdomen har man hållit på att bygga i hundratals år och den är ännu inte färdig. Så är det också med vårt tempelbygge. Det kan alltid läggas till någon vacker detalj. Gud håller på att pyssla om oss. Ibland hyvlas det lite eller rivs det ner något. Det är en pågående process, där vi aldrig kan säga att nu kan vi det här med ödmjukhet eller nu har vi klarat av en viss bit, så nu kan vi göra någonting annat. Ibland kan vi kanske mer omedvetet än medvetet ha inställningen att allt är klart. Man kan ibland höra människor, både små barn och äldre människor, som kommer till biktstolen och säger att de inte har gjort något ont. De har aldrig gjort någon människa förnär och har inte syndat. Då är det nästan ändå svårare än om någon kommer och säger sig vara en polismördare. För alla människor finns det olika slag av frestelser. Man kan tro att de som är i ett kloster är säkra innanför murarna, men vi vet vad som har hänt på Irland osv.

Synden är alltid en möjlighet och därför säger den heliga Teresa av Avila, att vi alltid måste leva i helig osäkerhet. Vi kan aldrig bokföra vinster och säga att nu är vi helt säkra. Vi måste alltid ödmjukt komma fram och bekänna vår synd. Risken är att vi stryker syndabekännelsen, inte bara ur vår liturgi utan också ur vår dagliga verklighet. Vi behöver det som man i kloster kallar daglig samvetsrannsakan. Vi skall inte gräva ner oss i den men ändå vara så klarseende att vi hela tiden inser vårt behov av Jesu frälsande kärlek. Det finns något av arvsynden i oss som gör att vi har en tendens att välja det som är bekvämast för oss. Därför säger Johannes av Korset något som vi inte tycker om, att vi alltid skall välja det svåraste. Vi skall alltid vara medvetna om vår bekvämlighet och vår inlåsthet i oss själva. Det allra svåraste är att vi samtidigt också skall glädja oss över vårt oändliga behov av Jesu frälsande nåd.

En av vår tids stora teologer, Karl Rahner (1904-1984), säger att arvsynden är en del av evangeliet. Det är ett glatt budskap att vi helt enkelt behöver Jesus för allting. Först kan vi tycka att det är jobbigt med arvsynden. I dopet har vi frigjorts från slaveriet under arvsynden, men resterna sitter kvar och det måste vi alltid räkna med. Ända till vårt sista andetag behöver vi Jesu frälsande nåd och kärlek för allting. Även i våra bästa ögonblick, i våra högsta aspirationer, finns det en liten falsk ton av egenkärlek och egenberöm. Vi kan ibland märka att vi tycker oss ha varit mycket fromma och gjort Gud en tjänst och mänskligheten ännu mer. Någonting av detta synsätt kan smyga sig in, och då märker vi genast att vi har tagit åt oss något av den ära vi skulle ha gett Gud.

Då kommer vi in på den sista etappen i Elisabeths budskap, när hon upptäcker sin kallelse att vara det hon kallar *Laudem Glorise*, något som sammanfattar hennes budskap till oss, att vara en lovsång till Guds härlighet. Hon anknyter till Ef. 1:12. I Vulgata står det som på svenska översätts: Gud till pris och ära. Vulgata-texten stämmer inte riktigt med ursprungstexten. Men

även om det inte stämmer riktigt exegetiskt, kan det ibland stämma andligt. Elisabeth säger att hon som erfar sig vara ett Guds tempel, där Treenigheten bor, är det för att kunna vara en ständig lovprisning av Guds härlighet. Den djupaste meningen med hennes liv är att redan här på jorden få förhärliga Gud. Det skall sedan bli huvuduppgiften i evigheten, men redan nu kan allt det vi gör ske för att förhärliga, ära och lovprisa Gud. Är vi ett Guds tempel då finns där lovsång. Där finns förhärligande och vi ansluter oss till det tvärs genom allting. Det är så att säga inte en uppgift som tar ifrån de andra livsuppgifterna deras kraft och tid utan tvärtom. Vare sig vi är busschaufförer eller karmelitnunnor kan vi göra det vi gör som en akt av tillbedjan och förhärligande av Gud.

Varje andetag kan bli en akt av tillbedjan och förhärligande av Gud. I nästa föredrag skall vi se lite mer på vad det innebär, men redan nu vill jag ge det med för era tankar under dagen. Under en reträtt händer det viktigaste när det inte finns något program på schemat. Det är då vi är ensamma med Gud och måste öppna vårt hemliga rum för honom och släppa in hans ljus. Det är ingenting annat som händer. Vi varken äter, sjunger psalmer eller lyssnar på föredrag. Låter vi då vårt inre öppna sig för Gud och ta emot honom? Vi kan visserligen säga att det gör vi också när vi promenerar, dricker kaffe, går och tittar i boklådan och letar efter någon bok. Vi kan göra det, men det är viktigt att verkligen vara medveten om att när det är tomt på dagordningen och schemat har vi ofta den djupaste möjligheten att öppna vårt eget djup för Guds djup. Då är det ingenting annat vi fäster uppmärksamhet vid, utan då är det "jag och Du" för att citera Martin Buber (1878-1965). Då står jag inför Gud ansikte mot ansikte och kan bli medveten om att jag gör det för att förhärliga, tillbe och älska Herren.

Redan genom skapelsen är jag Guds avbild. Gud har skapat allt för att göra sin härlighet uppenbar, och allt som finns till deltar på något sätt i den kosmiska lovsången till Gud. När Gud blir människa i Jesus Kristus och stiftar sin Kyrka blir denna lovsång upphöjd till en ännu högre nivå. Allt detta ekar då inom oss. Men vill jag vara en del i lovsångsgemenskapen? Vill jag att mitt liv skall behaga Gud och att han skall få den tillbedjan och lovsång som tillkommer honom genom mig som liturgisk, kultisk varelse? När vi talar om helighet knyter vi den i vår tid ofta till det etiska, moraliska planet, vilket i och för sig är helt riktigt. Men den mer liturgiska, kultiska sidan kan vi ibland glömma bort. Att vi är skyldiga Gud vår kult har lite försvunnit ur vår mentala värld. Vi vet att vi är skyldiga Gud vår gudstjänst i mässan på söndag, men sedan blir det kanske inte något mer.

Bara genom att vara till deltar vi i förhärligandet av Gud och genom vår värdighet som döpta är vi hela skapelsens prästerskap som skall bära fram skapelsens omedvetna tillbedjan till Gud. Vi får ge röst åt lovsången genom vårt sätt att vara, verka och arbeta. Hela vårt liv har en liturgisk funktion. Busschauffören förhärligar Gud genom sitt jobb likaväl som alla andra. Ibland blir man förvånad över hur olika busschaufförer kan vara. Jag var nyligen i en av våra församlingar, där det fanns en liten späd filippinska som ordnade allt och som också var busschaufför. Varje människa, oavsett vem hon är och vad hon gör, har genom dopets värdighet del i det allmänna prästerskapet och förhärligar Gud genom det hon gör eller inte gör. Också den arbetslöse och den oförmögne personen på långvården är en del i detta lovsångssammanhang, men att bli medveten om det kan ta lite tid.

I och för sig är det en idealisk miljö att vara på reträtt med tystnad omkring sig och goda människor som söker detsamma. Den vackra naturen kan hjälpa oss att höja hela skapelsen upp till Gud som en offergåva i vår liturgi. Det är en idealisk miljö för att upptäcka och

fördjupa insikten i att vi är en del i det allmänna prästerskap som skall ge vår tillbedjan till Gud oavsett vad vi gör.

Det spelar inte så stor roll om jag är taxichaufför eller cisterciensernunna. Oavsett vad jag är och gör är jag Guds heliga tempel som genljuder av lovsång. Jag ansluter mig till Sonen som hela tiden bär fram sitt folk, sin Kyrka, som en offergåva till Gud. Jag är med i detta. Genom mitt arbete bär jag fram också det skapade som en offergåva på altaret. Det är viktigt att tillgodogöra sig detta synsätt, så att det inte bara blir vackra, fromma ord som man genast glömmer när man sitter vid ratten eller är upptagen av något annat. Jag får försöka se vad det betyder i mitt liv att jag har uppgiften att tillbe, förhärlika och upphöja Gud. I mitt vardagsliv får jag upptäcka den stora glädjen i att Gud har placerat mig just där jag är. Jag kanske är den enda av alla taxichaufförer i Stockholm eller den enda i mitt hus som är medveten om min uppgift. Jag kanske tror att jag är den som mest tar till mig denna uppgift. Men då kommer genast högmodet in. Jag kanske är den som minst tar till mig det. Jag kanske är den sista i raden av dem som tillber Gud, men ändå är jag med, för Kyrkan är ett folk av tillbedjare som går genom tiderna för att förhärlika Gud. Bara genom att höja glaset upp kan jag höja hela världen upp till Guds förhärliande. Också de fattiga, de förnedrade, de förtryckta och allt lidande kan vi bära fram i gemenskap med den korsfäste Herren. Det finns liksom ingenting som står utanför lovsången. Allt kan bli material för vår tillbedjan och vårt förhärliande.

Viktigt är att förstå att vi behövs för att lovsången skall bli fulltonig. Det fattas en ton i lovsången om inte min ton finns med. Jag kan säga att jag inte är musikalisk utan bara en kraxande kråka. Men också kråkan är skapad för lovsång. Då måste också jag få finnas med och finna min glädje i det. Det är en oerhört befriande glädje, när det går upp för oss att vi, sådana vi är, får vara med. Gud skapar inte några halvdana verk utan bara mästerverk, och vi förädlas och fördjupas genom lovsången. Vissa kanter och beteenden som vi har fastnat i kanske slipas av. Vissa sår kanske helas och blir en del i lovsången.

Jag tänker i detta sammanhang på den korsvägsandakt vi hade i Sydney genom staden och till och med ute på vattnet under världsungdomsdagen 2008 med påven Benedikt XVI. Den station där Simon från Kyrene kommer för att hjälpa Jesus att bära korset blev mycket tydlig. För att framföra Simons uppgift hade man valt ut en av aboriginerna, som tillhör Australiens ursprungsbefolkning. Det är få folk som har behandlats så illa som de. De har jagats som kaniner och har fortfarande en medellivslängd som är långt under andras. Han kom fram med ett känguruskinns på ryggen för att bära Jesu kors. Det blev ett mycket tydligt uttryck för att vårt mänskliga lidande är en del av Kristi lidande. Kristus tar på sig lidandet, men vi får också bära en liten flisa av Kristi kors genom vårt lidande. Det kanske bara är en liten, liten flisa, men det är viktigt att vi tar på oss den genom vårt sår eller den törntaggen Paulus talar om som ständigt sticker oss. Lyckligtvis har exegeterna aldrig riktigt listat ut vad det var för törntaggen. Då blir det lättare för oss att identifiera oss med törntaggen, för vi har ju alla något sår, någon törntaggen, något som gör livet jobbigt för oss. Det är också vårt privilegium i korsvandringen, att vi i alla fall har den lilla del av Kristi kors som vi får bära i gemenskap med honom för världens frälsning. Det gör det inte lättare, ibland kan det göra det tyngre, men det ger en intention och en motivation för vårt liv att allting kan infogas i denna lovsång. Då kan vi tillsammans med Kristus bära fram vårt liv till Fadern. I gemenskap med Kristus kan vi bära fram hela världen inklusive oss själva som en offergåva.

Vi avslutar med Elisabeths egna ord:

Och du, o min Fader, böj dig ned över din ringa skapade varelse, se i henne inte något annat än din älskade Son, i vilken du har allt ditt behag. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag IV

Vi ber åter igen med Elisabeths ord:

O, mina "Tre", mitt allt, min salighet, oändliga Ensamhet, Omätlighet där jag förlorar mig själv, såsom ett byte överlämnar jag mig åt dig. Dölj dig i mig, så att också jag blir dold i dig, i väntan på den dag, då jag i ditt ljus skall få skåda din storhets omätliga djup! I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Vi är framme vid den sista stationen som också är den första. En reträtt avslutar man aldrig utan man fortsätter den i vardagslivets lunk. Det är som med mässan som går över i utsändning. Det är viktigt att ta med sig något av reträttens stillhet, tystnad och gudsgemenskap in i det vanliga livet och se hur det kan befrukta och förstärka det dagliga livets gudsinriktning samtidigt som man också kan förbereda sig för evigheten. Hela Elisabeths budskap och tanke är att vi skall öva in himlen redan här på jorden genom att bli en lovprisning av Guds härlighet. Det finns ett samband mellan vår vardagliga och vår eviga existens. Elisabeth skriver: "Jag ber att Treenigheten skall kunna återspeglas i mig som i en kristall. Den heliga Treenigheten älskar att så betrakta sin skönhet i en själ. Det lockar den att ge ut sig ännu mer, att vara ännu mer överflödande för att förverkliga kärlekens och evighetens stora mysterium".

Vi är skapade till avbild av Gud, till Treenighetens avbild, för att vi som en kristall skall återspegla något av Guds skönhet, godhet och helighet. Vi har fått det med oss genom vår skapelse, och genom dopet har vi fått möjligheten att förverkliga det, eftersom Gud själv bor i oss som i ett tempel. Sedan går vårt liv ut på att mer och mer förvandlas av den nåd och närvaro vi har fått del av, så att vi en gång i evigheten till fullo kan återspegla Guds härlighet och bli det vi försöker bli redan här på jorden: en lovprisning av Guds härlighet. Hela vårt liv är som en lovsång till Gud. Det är därför Gud skapade världen. Det ligger i sakens natur att när Gud skapar någonting lägger han ner hela sin själ i det, så att det skall återskapa och återge något av vem han är. Det är så varje konstnär gör, även i den konst vi inte riktigt förstår oss på.

Ibland förstår vi oss inte riktigt på Gud heller. Vi tycker att det är så mycket på jorden som inte liknar honom utan döljer honom. Men det beror på att människan, skapelsen, väljer fel väg. Vi väljer att dölja Guds skönhet istället för att låta den lysa. Vi vill inte vara den kristall som återspeglar Gud. Vårt liv här på jorden är en slags övning i att förbereda evigheten. Vi kan också vända på det och säga att vi vill göra jorden så lik himlen som möjligt. Egentligen går hela evangeliet, hela Kyrkans budskap, ut på att vi skall förverkliga något av gudsríkets sanning, godhet, rättvisa och fred här på jorden. Vi är så att säga himlens femtekolonnare som skall underminera de onda makternas sätt att styra och ställa. Då måste vi medvetet försöka förbereda evigheten, den eviga härligheten genom vårt sätt att leva, för där skall vi tillfullo kunna ge Gud det lov och pris som tillkommer honom.

Redan här på jorden kan vi genom varje andetag, genom allt vi gör, allt vi säger försöka förhålliga och lovsjunga Gud. Det är inte en form av aktivitet som berövar oss möjligheten att göra någonting annat utan en annan dimension. Vi kan fortsätta att förhålliga Gud genom att köra tåg. Vi kan förhålliga Gud genom att åka motorcykel eller gå och handla. Det finns en dimension av verkligheten som egentligen ständigt pågår inom oss. Eftersom vi är ett Guds tempel ekar lovsången inom oss. Den sitter liksom i väggarna. Vi behöver bara ansluta oss till den bön, den lovsång som redan finns där. Därför är lovsången inte något vi lägger på oss som en extra börda. Ibland uppfattar man deltagandet i en retriätt som ett krav där man skall utföra mycket. Man skall be böner, litanior och novenor och ge allmosor. Man skulle hellre vilja sitta framför tv:n, ha det skönt och slippa alla kraven i kyrkan. Men vi kan faktiskt förhålliga Gud, även om vi tittar på tv. Vad vi än gör kan det vara befruktat av en djupdimension att lovsjunga och förhålliga Gud. Lovsången kan fortsätta under allt det vi gör utom när vi medvetet säger nej till Gud och stänger av lovsångsknappen. Vi behöver samtidigt ge näring åt lovsången och uppmuntra den. Det gör vi när vi medvetet ber våra böner, läser tidegården, firar mässan och läser Bibeln. Vi behöver explicit bön och näring.

Vi är kallade till ständig bön, och det finns ständig bön i oss, eftersom Sonen ständigt ber till sin Fader i oss. Vi kan alltid ansluta oss till den bönen mer eller mindre medvetet. Att öva in lovsången och förhålligandet medan vi gör något annat är mycket viktigt. Det finns vissa sysslor där det är lite lättare, t.ex. när man kör bil eller promenerar och inte behöver ha hela uppmärksamheten riktad på det man gör. Så småningom kan jag upptäcka att det fortsätter att be inom mig också när jag sätter mig framför datorn, löser matematiska problem eller försöker få hushållskassan att gå ihop, vilket kräver stor uppmärksamhet rent mentalt. Den ständiga bönen berövar oss inte någonting i tillvaron och gör oss inte mindre uppmärksamma på vårt arbete. Den tar inte ifrån oss vårt intresse att bygga upp världen och göra något bättre av den och hindrar oss inte att älska vår nästa som oss själva, älska dem såsom Jesus älskar.

Det berikar och fulländar istället hela tillvaron, att bli medveten om att vår yttersta intention och motivation är att vi vill förhålliga och upphöja Gud genom vårt arbete. Arbetet fyller en stor del av de flesta människors liv, och det är därför viktigt att evangelisera arbetstiden och göra den till bönetid. I varje arbete finns det plats för ett djupt förhålligande av Gud, ja, själva arbetet kan bli en lovsång. Det kan vara lite lättare om man har ett handarbete, stickar, står vid maskin eller arbetar i trädgården, men även ett intellektuellt arbete, som kräver hela uppmärksamheten, kan i högsta grad vara en lovprisning av Guds härlighet. Det har mycket med intentionen att göra. Vi kan börja varje dag till Guds ära eller be som Birgittasystrarna gör i kapellet innan morgonbönen: "jag offrar min dag till Herren". Jag ger mitt arbete till dig, Herre, som min lovprisning, som mitt förhålligande av ditt treeniga mysterium.

Ibland måste vi upprepa intentionen, men vi behöver inte hela tiden tänka på den. Vi får inte reducera bön till tankeverksamhet. Gud är inte bara en tänkt Gud utan en verklig Gud. Han försvinner inte bara för att vi upphör att tänka på honom. Han är lika närvarande för oss ändå och vi också. Vi kan jämföra hur det är med människor vi verkligen älskar. Bara för att vi är borta från dem upphör vi inte att älska dem, men vi kan inte hela tiden sitta och tänka på dem. Lever vi verkligen av kärlek, då finns de vi älskar i hjärtat och är liksom nedbäddade där. Här kan jag hänvisa till det man kallar kontemplativ förbön. Många människor som är helhjärtat kristna vill be för många människor. Då gör de ibland upp långa listor som de hela tiden måste hålla à jour. Ber man då eller tänker man mer på att hålla reda på namn? När vi får en förfrågan om förbön, tar vi till den oss och lägger den i vårt hjärta. Det betyder inte att vi hela

tiden måste tänka på den här personen. Men när vi går till Gud är han eller hon med, eftersom vi tar till oss och adopterar personen som ett förbönssbarn. Vi behöver inte ha dåligt samvete om vi inte hela tiden tänker på denna människa, för då blir vi så trötta på henne att vi kanske inte ber för henne längre. Naturligtvis kan vi ha listor med alla de människor vi ber för, men det finns också ett mer kontemplativt förbönssätt. Jag tar då emot det som Guds gåva att jag får be för en viss person och innesluta honom eller henne i mitt hjärta. Men sedan ger jag mig själv till Gud, och då följer han eller hon med. Även om jag då inte hela tiden har tanken inför mig att det är så. På olika sätt är det viktigt att se att bönen är mer än tankar, begrepp och bilder. Det är tron, hoppet och kärleken som utgör vår kontaktyta med Gud. Om vi älskar människor och vill dem väl, vill vi be för dem. Då är de med oss när vi går till Gud, även om vi inte hela tiden säger till Gud att nu är det dessa människor vi ber för. Nu är det de som gäller. Vi måste förenkla det andliga livet. Annars blir det så komplicerat att vi inte orkar med det utan går i väggen och inte klarar av det.

Det är viktigt att vara och en hittar sin grundton i sitt andliga liv. Här kan Elisabeth av Treenigheten vara oss till hjälp. Hon koncentrerar sig på dopets verklighet, då vi blir ett tempel åt Treenigheten. Vi blir en kristall som återspeglar Guds helighet. Vi gläds över vår värdighet att på detta sätt få förhärliga Gud oavsett vad vi gör, tänker och håller på med. Det är ett sätt att förenkla, förtydliga det andliga livet utifrån en allmänkristen verklighet. Det är inte bundet till en viss konfession eller tradition utan det är egentligen ett utflöde av dopets verklighet, det som vi alla har gemensamt vare sig vi är protestanter, katoliker eller ortodoxa. Om vi är vi döpta, är vi ett heligt tempel åt Gud och förhärligar honom genom vår blotta existens. Om vi kan finna frid och ro i detta, blir livet mindre komplicerat och enkelt. Då fortsätter något av förhärligandet av Gud att eka i oss när vi återgår till vardagens rutin. Vi kan tala om en vardagsmystik. Bönen fortsätter att välla upp inom oss. Sonen som ständigt lever i kärleksdialogen med Fadern drar in också oss i den. Vi får hela tiden näring genom det levande vattnet och blir indragna i den treeniga kärleksdialogen. Anden väcker oss till liv. Om någon blir arg på oss eller säger något gott är det i sista hand för att vi skall lovprisa Gud. Det andliga livet tar inte ifrån oss energi, tid eller kraft från de vanliga uppgifterna och skall inte konkurrera med vardagslivets alla förpliktelser. Vi kan tänka på vad Elisabeth skrev till sin syster som hade småbarn. Hon skrev inte att systemen skulle lämna småbarnen åt sig själva och sitta i kyrkan några timmar för att fördjupa sitt böneliv. Nej, hon skulle ta hand om barnen men samtidigt tillbe Gud i dem. Elisabeth är mycket praktisk i sin andliga vägledning och samtidigt obönhörlig. Vi måste vara trogna och låta den Helige Ande och hans inspirationer leda oss i vårt sätt att arbeta, handla och leva. Vi måste verkligen satsa på att vårt liv blir en lovsång till Guds härlighet.

Då är vi tillbaka där vi började. Elisabeth skriver: "Vi var i förväg utvalda genom Dens beslut som verkar allt i enlighet med sin vilja för att vi skulle lovsjunga hans härlighet". Vi är tillbaka vid predestinationen. Gud har utvalt oss i förväg för att vårt liv skall bli en lovsång till hans härlighet. Vi är skapade för att här på jorden börja öva oss i det som till fullo skall bli vår himmelska existens. Vi vet inte riktigt hur det är organiserat i himlen. Vi vet egentligen väldigt lite om det som skall bli den eviga härligheten. Men vi vet i alla fall att det har med lovsång, förhärligande och tillbedjan av Gud att göra. Vi ser också att man i traditionen har förbundet det himmelska livet med förbön och hjälp till dem som mödar sig här på jorden. Både änglar och helgon har sin huvudsysselsättning eller sitt främsta jobb i lovsången. De har också uppgiften att be för oss och inspirera oss. Hur lite vi än vet om den eviga härligheten, vet vi i alla fall att det går ut på att Guds lov skall ljuda till fullo. Det finns också en solidaritet

mellan den triumferande Kyrkan och den kämpande Kyrkan. Kyrkan har olika avdelningar. Den kämpande Kyrkan här på jorden kämpar för att hålla sig uppe och inte gå under. De som har nått fram till målet är den triumferande Kyrkan, där lovsången ljuder utan missljud och störning. Här på jorden finns det alltid lite störning. Därför brukar jag säga att det är bra när någon stör oss i mässan. Då kommer vi ihåg att vi ännu inte är i himlen. Vissa bli arga om barnen skriker lite, men det är deras lovsång som säkert är ännu mer välbehaglig än vår egen.

Vi har också den lidande Kyrkan. I Katolska Kyrkan tror vi till skillnad från många andra kyrkor och samfund på skärselden. Mystikerna brukar beskriva skärselden som ett komplement av den rening som aldrig blev klar här på jorden. Det är en slags kontinuitet utöver själva döden av det reningsverk som frälsningen är. Kristus vill frälsa oss och rena oss, men ibland hinns det inte med här på jorden. I själva övergången finns då möjligheten att bli renad genom Kristi kärlekseld. Elisabeth ser på skärselden som en kärlekseld som Jesus har tänt här på jorden, den förtärande eld som Gud är. Det kan också vara en renande eld i reningsorten, i skärselden. En annan mystiker säger att det är samma Guds kärlekseld som vi förhärligas av i evigheten, som renar oss här på jorden och som i reningsorten luttrar oss och, som om det skulle gå så illa att vi hamnade i helvetet, smärtar, bränner, gör oss illa, eftersom vi har missat målet.

Mötet med Gud som en förtärande eld kan man alltså ta emot på olika sätt beroende på var man befinner sig. Det är en bild av att Guds kärlek alltid vill förtära och genomlysa oss och att det beror lite på oss hur vi tar emot. Här på jorden kan vi neka till att ta emot Guds kärlekseld, som då blir det något smärtsamt, något vi tar avstånd från och något som kan göra livet tungt och svårt. Men om vi låter elden brinna, känner vi ibland en viss smärta, men det är, som Johannes av Korset säger, den behagfulla smärtan, det behagfulla såret, som vi förstår att vi behöver för att växa och bli mer osjälviska. Den processen pågår under hela vårt jordeliv. Gud vill till varje pris leda oss in i sin härlighet. Han har banat vägen och förberett marken. Det ligger förberedda gärningar och väntar på oss och vi behöver bara plocka upp och ta till oss dem. Det handlar inte om någon determinism, för vi har frihet att gå förbi. Ibland missar vi, och ibland måste vi gå tillbaka eller förändra vår livsriktning.

Det är viktigt att se enhetligheten i Guds frälsningsplan, att det alltid är hans kärlekseld som brinner i oss. Vi tar emot den och det blir vad det blir på grund av hur vi tar emot. Det är som när vi möter en annan människa som älskar oss. Vi kan ta emot hennes kärlek och låta den glädja oss. Men vi kan också avskärma oss och göra varandra olyckliga. Genom vår frihet kan vi välja förhållningssätt. Det gör vi hela tiden. Ibland är det ljumheten som gäller. Vi tycker det blir för mycket av Guds kärlek eller vi förstår oss inte på den. Vi missuppfattar och misstolkar den. Vårt liv är fyllt av dessa kringelikrokar. Men Gud skriver rakt på krokiga linjer. Det är viktigt för oss att komma ihåg att även om vi har villat bort oss lite under vägen, hjälper Gud oss milt men bestämt att återgå till ordningen. Vi kan förstå predestinationen i Elisabeths mening på så sätt att Gud till varje pris vill leda oss rätt. Men vi har vår mänskliga frihet. Vi kan säga nej, kanske eller i morgon eller helt välja bort Gud.

Elisabeth fortsätter att beskriva vad det är att vara en lovprisning av Guds härlighet. ”Guds härlighets lovprisning är en tystnadens själ, som vill vara som en lyra i den Helige Andes hand för att han skall spela gudomliga ackord på henne”. Hon vet att lidandets sträng ljuder ännu skönare och därför vill hon se den på sitt instrument för att ännu ljuvligare kunna röra

sin himmelske Faders hjärta. Vi är en lyra i den Helige Andes hand. Han vill få fram en vacker melodi. Då väjer Elisabeth inte undan för lidandet, som alltid är den svåra punkten.

Helgonen uttrycker sig ibland på ett sätt som får oss att tro att de bara längtar efter att få lida mer och mer, att det nästan är en slags sjuklig längtan att ju mer de får lida desto bättre är det. Det är inte så vi får förstå det, utan det lidande vi kan undvika måste vi undvika. Det lidande som vår nästa kan drabbas av måste vi också försöka ta bort. Men i varje människas liv finns det ett oundvikligt lidande, ett sår som bara finns där. Därför är det så viktigt att kunna integrera det i vår lovsång till Guds härlighet, så att det inte blir en falsk ton utan en del av den vackra melodin. På svenska har vi ett vackert ord som passar här: bitterljuv. Det har inte med bitterhet egentligen att göra, men det finns i själva livet något smärtsamt, vemodigt, sorgligt som ändå är något ljuvt och vackert. Här tänker jag speciellt på alla tonsättningarna av *Stabat Mater*-motivet. Maria som står vid korsets fot har gett upphov till otaliga tolkningar av olika kompositörer. Det är ett av de mest populära musikstyckena i musikgudstjänster i vår tid.

Det är ett allmänmänskligt och mycket tydligt motiv att det finns ett lidande i tillvaron som inte går att undvika. En mor som ser sin son korsfästas eller dö i cancer lider naturligtvis ofantligt mycket. Men det går ändå att infoga lidandet i överlåtelse och lovsång. Annars fastnar vi bara i det bittra. Vi kan inte fordra av människor att de omedelbart säger: ”Herren gav och Herren tog, lovat vare Herrens namn” (Job 1:21), när de ser sina barn dö. Här måste man ha ett stort mått av tålmod med människor. Det lidande vi inte kan integrera i vår gudsrelation kommer alltid att tynga oss, göra oss förbittrade och få oss att fastna. Förr eller senare måste vi överlämna lidandet och infoga det i vår lovsångsmelodi. Man kan naturligtvis inte omedelbart kräva av någon att göra detta, men vi kan försöka hjälpa människor att försöka se på Jungfru Maria vid korsets fot och kunna identifiera sig med henne. I vår tid kan det vara lättare för människor att närma sig frälsningens mysterium den vägen än genom korset. För många är korset för svårt, för tungt. Att stå vid Marias sida vid den Korsfäste kan för en del människor bli en väg in i förståelsen av korsets mysterium. Man säger ibland att det är farligt med Jungfru Maria, för hon döljer Jesus eller tar ifrån honom något av det som tillkommer honom. Det är det sista hon skulle vilja göra, för hon vill istället leda människor till Jesus. För många är det genom det kvinnliga perspektivet lättare att närma sig Kristus och korset, när man leds vid Marias hand eller genom hennes hjälp. Det kan också gälla tron. I Italien berättar man en liten anekdot om en dialog mellan en kommunist och en katolik. De tvistade om Guds existens och kom ingenvart. Den ene var emot, den andre för. Då säger katoliken med Andens hjälp: ”Men du kan väl i alla fall inte betvivla Guds Moders existens?” ”Nej, det kan jag inte”, sade kommunisten märkligt nog. Det är inte logiskt, men vi människor är inte logiska.

När det gäller lidandet kan korset för många vara för svårt att närma sig omedelbart. Det ligger en stor pastoral klokhets i att man ofta använder *Stabat Mater*-motivet i t.ex. musikgudstjänster och i konsten. Vi har också pietän. Under medeltiden var Stockholm en helig plats, en pilgrimsplats. Då vallfärdade tusentals människor till nådebilden av Vår Lösen, en bild av korsnedtagningen som dominikanerna i Gamla sta'n hade. Det var en bild där vi ser hur Jesus tas ner från korset och läggs i Marias famn, en slags pietà. Bilden förstördes under reformationstiden och sedan har man försökt återskapa den i några kyrkor, t.ex. i Ansgarskapellet i Högalidskyrkan. Också i vår domkyrka har vi en slags pietà, eftersom Stockholm en gång var en helig plats dit man vallfärdade för att vörda Kristus som tas ner

från korset och läggs i sin moders famn. Pietà i Peterskyrkan i Rom återger samma motiv. Ibland är det lättare att på den vägen närma sig Kristi kors och lidande än om det är bara ett kors.

Det ligger i vår mänskliga natur att vi behöver människor som hjälper oss att komma Gud närmare. Därför kan Jungfru Marias roll i lidandet vara mycket viktig. Otaliga ordenssystrar i karitativ tjänst försöker återge att Jungfru Maria återspeglas i dem liksom prästen representerar Kristus i sin tjänst. Vi måste integrera lidandet i vår gudsrelation om vi skall uttrycka det mer dogmatiskt. Det betonar Elisabeth mycket starkt. Elisabeths sista tid var en fruktansvärd lidandestid när hennes inälvor smulades sönder. Varje lidandessituation är något som vi måste ta emot i tro och hantera, annars kommer det att förgifta vårt liv. Bitterhet är en folksjukdom som har förstört otaliga liv. Man kan vara sårad av sina föräldrar, av sina nära anhöriga. Vad som helst kan bli ett gift, om vi inte ser det som en del av vår lovsång till Gud. Det låter mycket lätt och hurtfriskt men det kan ta lång tid att ta till sig den insikten. Ändå är det enda botemedlet att infoga lidandet i vår lovsång som en slags bitterljuv ton. Det får man inte tolka som att det är något lätt, men att arbeta på det är väsentligt för att människor inte skall bli slavar under bitterhet och missnöje.

Vi lever i ett klimat som nästan fostrar fram missnöje. Konsumismen bygger på att man måste vara missnöjd med det man har och vilja ha något annat. Även vi är präglade av detta synsätt och det präglar också vår syn på religion. Vi tar ibland över något främmande element utan att riktigt märka det. Vi ser på religionen som en vara, som skall ge oss tröst. En icke-kristen som Lars Gyllensten har genomskådat den synen. Han säger att religionen inte får vara någon slags terapi. Det terapeutiska gudsbeviset talar han om. Ibland måste vårt hjärta också genomborras av smärta. Hos vissa mystiker ser vi att t.o.m. deras kropp får lida. Franciskus (1182-1226) fick bära Kristi sårmärken på sina händer. Vi har Teresa av Avila vars hjärta genomborrades. Ibland är det också i själva kroppen som det andliga lidandet tar sig uttryck och tvärtom. Ett kroppsligt lidande kan också bli en andlig resurs. Samtidigt måste vi tala med små bokstäver om lidandet. Vi kan aldrig ha några lättköpta lösningar eller så måste vi lära oss att hantera det. Helgonen använder ibland ett språk som är lite svårsmält för oss. Johannes Paulus II sade till sjuka och lidande människor han mötte att de skulle ge honom sitt lidande, offra det för Kyrkan, för honom. Moder Teresa av Calcutta (1910 -1997) säger att en lovprisning av Guds härlighet måste ta itu med lidandet. Annars kan det förbittra och förstöra lovsången och få det andliga livet att vittra sönder.

Elisabeth fortsätter: ”En lovprisning av hans härlighet är till sist en själ i ständig tacksägelse”. Samtidigt som varje handling och impuls, varje tanke och strävan gör henne allt fastare i kärleken blir det som ett eko av evighetens *Sanctus*. Tacksägelsen är så viktig. Ordet eukaristi betyder tacksägelse. Att leva i ett eukaristisk klimat där vi ständigt frambär tack, lov och pris till Gud, också för det svåra och tunga, är ofta avgörande för att vi skall gå vidare. Det är inte något lättköpt, inte något mirakelrecept, utan ofta kostar det oss blod, svett och tårar att kunna tacka Gud för det som har varit svårast i vårt liv, för det sår som vi kämpar med, som ibland tycks läkas men sedan återigen börjar vara sig. Att kunna tacka Gud för det som vi helst skulle vilja slippa men som vi inte kan slippa kan ofta vara livsavgörande. Tacksägelsen är ett mycket viktigt botemedel mot bitterheten.

Vi kan skapa den Betanias atmosfär som Elisabeth talar om. En slags andlig miljövård är att vi hela tiden sprider tacksamhet och glädje omkring oss i våra relationer till andra människor

och försöker se det bästa i dem istället för det sämsta. Det finns vissa människor som aldrig säger något ont om någon och har en förmåga att få allt skvaller och förtal att tystna. Det är en välsignelse att ha en sådan människa i sin församling eller på sin arbetsplats, för det är ofta förtal som förgiftar atmosfären. Om vi försöker leva som en lovprisning till Guds härlighet, präglar det också den miljö där vi lever och verkar. Det sprider sig och smittar av sig. Det kan också reta upp folk naturligtvis, men vi behöver inte alltid vara rädda för alla konflikter. Som kristna måste vi vara beredda på att tron väcker motstånd. Annars vore det lite konstigt. Korset är alltid ett motsägelsens tecken och försöker vi leva som Jesu lärjungar blir vi inte populära i alla kretsar, ibland inte ens bland våra egna. Vi får inte fästa allt för mycket uppmärksamhet vid vad folk tycker och tänker. Samtidigt brukar även världen känna igen vilka som är helgon. Moder Teresa blev igenkänd av en hel värld som ett helgon.

Elisabeth kan alltså hjälpa oss att redan nu öva in något av himlens verklighet. Egentligen är det inte så konstigt och svårt. Det är egentligen bara att bli kvar i dopfunten, för att återgå till det vi började med, att låta det levande vattnet porla upp inom oss, att se på oss själva och vår nästa som ett Guds tempel, att Gud inte är långt borta, fjärran utan han är oss närmare än vi är oss själva. Vägen tillbaka är inte så lång. Det är egentligen ett mycket enkelt sätt att leva den kristna verkligheten. Det är inte direkt bundet till någon konfessionell teologi utan mycket bibliskt. Nästan varje sida av Elisabeths skrifter är fyllda med bibelcitat och bibelhänvisningar. Hon är en av de mest bibliska bland de karmelitiska mystikerna. Hon försöker översätta främst Paulus och Johannes till ett sätt som kan passa oss och inte bara är menat för karmelitnunnor. De flesta brev hon skrev är riktade till folk ute i världen som ber om hjälp och råd. Då måste man göra det relativt enkelt och lättfattligt. Till småbarnsmammor och fabriksarbetare kan hon inte ge långa teologiska traktater.

Samtidigt är det viktigt att Treenigheten blir ärad, upphöjd och förhärligad. Tyvärr ser många kristna på Treenigheten som en tankekonstruktion. Det är inte boklig lärdom utan något som sjuder av liv. En av min medbroder Wilfrid Stinissens största förtjänster var att han populariserade Treenighetstron i våra länder. Genom hans skrifter har Treenigheten blivit lite mindre konstig och mer livsnära. Också Elisabeths budskap till oss är att vi inte kan förstå och utforska hela detta mysterium. Men vi lever av det och det lever i oss. En gång, när vi skall se Gud sådan han är i evigheten, kan vi få lite mer klarhet, men vi har fått veta så mycket vi behöver veta. Då är det viktigt att ta till sig att vi är ett tempel åt den treenige Guden och att vi genom allt det vi är och gör får förhärliga denne Gud. Vi får så att säga ge och tillföra något till Guds förhärligande, inte av egen förtjänst utan just eftersom vi i Sonen får tillbe Fadern. Vi leds in i det treeniga livet. Vi har blivit delaktiga av det genom dopet. Det eviga livet har börjat lite i smyg. Vi tar ut lite i förskott genom vårt dop. Att falla till ro i detta, lita på det och överlämna sig åt det, är det vi får göra under vårt vardagsliv. Jag får verkligen våga tro på att det inte bara är något som står i de fromma böckerna utan det är något som är inristat i mig. Jag är Gud så nära. Jag är oändligt älskad av honom. Jag försöker besvara det och vara ett eko av det genom det jag gör, lider av, kämpar med och det jag inte kan förstå. Allt är på något sätt relaterat till den treenige Guden. Jag är den vackra kristallen. Jag kanske själv inte alls tycker att jag är en vacker kristall, men i Guds ögon är jag det. Det är viktigt för oss att veta. När vi tittar oss i spegeln på morgonen är det första vi tänker på kanske inte att här är en vacker kristall.

Jag hoppas att Elisabeth kan bli en följeslagare på er pilgrimsfärd och att det enkla livet som en Guds boning och ett Guds tempel kan bli något av en fast replipunkt i tillvaron som annars

förändrar sig och går upp och ner. Men det Gud har gett oss i dopet finns kvar. Vi kan alltid återvända till denna djupa, oändligt fina verklighet och vi kan göra det tillsammans. Det har vi försökt göra under reträtten. I tystnaden kan vi komma varandra mycket närmare än om vi hela tiden pratar. Ibland är det bra att vila tungan och tillsammans i tystnaden frambära lov, pris och ära. Vi ber om den nåden.

Herre, Jesus Kristus, du sänder ut oss för att vi skall fortsätta att leva till din ära, till lov och pris av den heliga Treenigheten. Hjälp oss att bli kvar i denna värdighet och uppgift mitt under vardagens alla sysslor, problem och utmaningar, så att vi verkligen kan finna vår glädje och frid i den värdighet du har givit oss och så också hjälpa vår nästa att se att också hon genom sitt dop är denna underbara kristall där den heliga Treenigheten bor. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.